Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 25 ЯНВАРЬ, 1990 ШУ. ★ № 10 (7822). ★ Мах 3 кеп.

КПСС ЦК Политбюро

22 январе-хиннача КПСС ЦК Политбюро заседане хьежар парте XXVIII съездана йолча КПСС ЦК платформа проектага.

Теркам тIабахийта проект йийцачул тIехьагIа, ЦК Политбюро керттерча даькъе могайир платформа положенеш, хIаьта иштта КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачевна тIадиллар цу хьакъехьа яь замечанеш теркал а еш, документ дIадо тоаделга, цул тIехьагIа проект аргIанарча ЦК Пленуме ювца оттаергъя.

ЦК Политбюрос соцам бир цу дешах йола ЦК Пленум 1990 шера 5 — 6 феврале чакхъяккха, аьнна.

Заседане хьежар КПСС ЦК Генеральни секретарь М. С. Горбачеви КПСС ЦК аргIанара йоацача декабрьски (1989 ш.) Пленума доакъошхой группен Литовски ССР-ен яхара итогашка, хIаьта цу хьакъехьа КПСС ЦК Пленумана йоагтIаш йола предложенеш кийчъяьй.

Иштта хьежар, С. Абэ керте волча Японе либерально-демократически парте делегацеца М. С. Горбачева хиннача вIашагIкхетара, хIаьта иштта А. Н. Яковлевен А. И. Лукьяновен даьча къамаьлех йолча информацега.

Белгалдаьккхар, Японе доал деча парте викалаша эггара хьалха дакъа а лоацаш хиннача цу вIаши дагабаларо советско-японски политически диалог дикка кIоаргъе таро еннилга. Гуча-яьлар советско-японски вIаши леладу гIулакхаш тоадара, тайп-тайпарча доакъошка шин оагIорахьара бувзамаш дегIакхувлара йола керда таронаш. ЛоархIаме да, шинна оагIоно уж гIулакхаш хано дIадехарашка хьежжа, хIанзарча дунен тIара шин мехка лоархIамга, дунен халкъашта юкъерча вахара хIанзарча динамикага хьежжа эшача боарам тIа даха дезаш хилар. Хьаллаьцар японски оагIоно КПСС-ан ЛДП-ен юкъера партийни бувзамаш дегIакхувларах енна предложени.

Заседане хьежар ООН Генеральни секретараца Х. Перес де Куэльяраца М. С. Горбачева хиннача къамаьлага, Э. А. Шеварднадзе вIашагIкхетара итогашка. Белгалдаьккхар, адамленна юкъе консенсус хьаярга, стабильности правопорядоки Iалашъярга гIолла «шийлача тIемагара» дунен халкъашта юкъера гIулакхаш машаре дегIакхувлара процессага довлача хана ВIашагIкхийттача Къамий Организаце, цун Кхерамзлен Совета, генеральни секретара лоархIам дегIаухаш латтилга. Белгалдаьккхар, кердача арахьарча дог-уйлана мутIахьа хиларгара, мехка чухьа перестройка, демократи, гласность яргара хьабоагIаш бола политически никъ ООН хьаллоацача хувцалургбоацаш болга.

Мишта Iангара доах хьайбаш

ШУРА ЛАЬГIЪЯННАЙ

Ховш да, Сунженски район хьайбай продукци паччахьалкхенга йохкача даькъе вай республике белгала моттиг дIалоацаш йолга. Укхазара таронаш йоккхий я. Нагахьа санна сунженцаша дулхи шурен дIадалара гIулакх лаьгIдалийтача, из чIогIа хоалу вай вахаре. Халахете а, цу тайпара хьал тахан долаш да.

Карарча шера хьалхарча шин декадагIа хIара дийнахьа планага диллача 2,5 тонн кIезигагIа шура йохк района боахамаша. Къаьстта юхадаьннад гIуллакхаш XX партсъезда цIерагIча колхоза хьайбай фермашка. Ткъо тонн гаргга шура тIайнсай цу лоацаача юкъа. ХIаьта соахка укх хана хиннача боарамга хьежача доакангара яьккха шура 33 тонн кIезигагIа я. Мишта нийсденнад цу тайпара хIама?

Цу хаттара жоп лохаш, тхо кхаьчар колхоза № 1 йолча шурий - товарни ферме. Укхаза болх беш яр тIехдика коллектив хиларах цкъа мо дукхаза яздаьд оаха. Масала, соахка хьайбаш дикагIа Iангара дахара тIехьа йоаржаьяча социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай цо районе, хаьал хьалха кхоачашъяьй дIадахача шера дулхи шурей дохкара планаш. Мадарра аьлча, ферме долхача хана ерригача колхоза гIулакхаш вар тесса дале а, укхазара хьал дика хиларга сатувсаш дар тхо.

Цхьабакъда, тхона хазари дайнари цецвоаккхаш дар. Дийнахьа юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара ялх килограмм шура мара яьккхац укхазарча доякаша, соахка укх хана хинначул шозза хIана дац аьнна кIезигагIа. ЛаьгIденнад-те цIи хезача коллектива хьинар, эшабеннаб-те фермерча болхлой низ?

— ДукхагIча даькъе тха балха тIа Iаьткъар доакъар во хилар да. — аьлар МТФ кулгалхочо Кухно Александр Семеновича. — Соахка шу дIадолалу ма эшша свекла яр тхога. ХIанз из йоацаш я. Силос а шура тIакхетийтара пайдана яц. Йоацаш я йол. Тахан тхо кIалхардоахар духхьал чан концентраташи я. Тамаш я-кх цу кхоачамца паччахьалкхен планаш кхоачашъе тха низ кхоаче.

Кухнос маяххара, доакъара проблема геттара ира латт ферме. Из укхаза хIара хьайбана 11—12 центнер доакъара единица кхоачаш мара Iалашдаьдац. Вешта аьлча, эшачох нийсса ах.

Ираза, фермера хьайбаш лазар кхийта дац. Укхазарча коллективо боккха низ тIабохийт из ца хилийтара. МТФ-на гонахьа дика карт яьй, коа йода транспорт лаьрххIача дизбарьере гIолла чакхъяла езаш хул. Дикача боараме я наьха гигнена а. Дале а, ца аьлча далац, ферма коа лостам ца хиларах. Сов чIоагIа хотта баларах наькъаш къоасталуш дац, колд я доахан латтача моттигашка. Саго яхац укхаза хьаьша цIагIа санна цIена хила еза, цхьабакъда, цу тайпарча боарамга дIакхачийта йиш яц хьал.

Геттара дика тоаяь я фермера ЩIе уголок. Мел эшар да цу чу. Дале а, сов шийла хиларах саг чу ца воагIаш яьсса латт из. Боккха чIега улл буфета наIарах, болх беш яц столови. Баьхкача хьаьшашка дIахьокхара дукхьа даьд-те ер деррига а, — яха уйла дегашка есса арадаьлар тхо цу помещенера.

ЧIоагтIа садуаш хIама да дукхача хана денз толаме къахьегаш хьаена коллектив иштта юкъаьнна хилар. Духхьал доакъар тоъаш ца хилара бехк дIатIа а билла Iе йиш йоацача даьннад гIулакх. Цхьаккха дича лаьгIбалийта йиш яц хьайбаш леладерий къахьегамцара безам. Цу тайпара масалаш вай республике кIезига дац.

Ала йиш яц ферме дикалгахьа йола цхьацца эргалонаш яц аьнна. Масала, шоаш хьалкхедаь шинараш юкъе а кхувлаш, шозза алсамдаьккхар укхаза деттача доахана Iул.

— Тхо долча мехдойка я, — аьлар А. С. Кухнос. — Укхаза Iалаьмате лоархIаме да шура йоакхкхача маIанах юкъеозар. ХIанз ферма доярaш болаш болх беш ба А. Антропов, В. Болотов, В. Чеботарев. Шоай декхараш кхоачашдарал совгIа, цар караерзаяьй скотника, слесара говзалаш. ГIулакх иштта дIадоде, арендага довла лерхI оаха.

Кхоачамбоацараш дале а, № 1 йола ферма колхозе дикагIъяр я. Кхыйола коллективаш геттара чIоагIа тIехьаюс. Из къаьгта хьохькхаш да № 3 йолча МТФ этта хьал.

— ХIара кхоабача Iаттагара юкъера лаьрхIача 2—3 килограмм шура мара яккхац оаха укх деношка, — аьлар ферма бригадира Гамулаев Iаьлас. — Цудухьа ди тIехьа доиккагIа хулаш доагIа паччахьалкхен хьалхашкара декхар.

Габулаев фермана кулгалде хьожаваь дукха ха яц. Да веларгволаш боахам бац цунга кхаьчар. Цкъа-дале, укхазара деррига доахан туберкулези бруцеллези долаш да, ледара я коллектив. Ткъаь ворхI доярках щиъ мара яц планах лоархIаеш. Из мара децийн... Дика нек де ховш хила веза ферма коа воагIа саг. ДIа мел хьежача Iамарч латт, гонга кхоачаш хотта баьннаб, хьалтIаваьлча ерригa колхоза аренаш бIаргагургйолаш да кхона гувнаш.

Ферма унахцIена еце а, цунна гонахьа карт е бицбеннаб колхоза кулгалхой. ТIаккха тамаш йий лазараш ерригача районе дIа-хьа даьржа... хилар. Хьадувцачох, хьайбаш леладерашка а дIадаьннад уж.

— Хьабала цхьаккха пайда болаш ферма яц тхаяр, — йоах МТФ болхлоша. — Дисар фуд: укхавара доахан цIендаь дадахар, дезинфекци яр, керда шинараш эцар. Кхыбола никъ бац.

Доахан латтача хьалхарча корпусе чуваьлча, эггара хьалха бIарг тIаотт даьссача хьайнашта. Хьагучох, хьайбашта диззалца хьалда доакъар ца лу дукха ха я. ГIийла а дегIа эшаденна а да царех дукхагIдараш.

Геттара эсала болх баьб ферма коллективо соахка. ПланагIа 1200 тонн йолаш, цо паччахьалкхенга ехкай 886 тонн шура! Пхи бIаь килограмм гаргга кIезигагIа я хIара кхоабача Iаттагара яьккхар. Болар ца хувцаш дIадоладаьд карара шу а.

— КхоалагIа ди да грейфер еха, — йоах Гамулаева, — цудухьа силос кулгашца тIайотта езаш хул дафеташ тIа. Цунга хьежка тIехьайоал доакъар дилла, доахан детта, уж кхийнашкара аралахна деза ха. Мадарра аьлча, деррига кегалу.

Дега чIоагIа воацача сага бIаргех хий дагрдолаш да дIадехка доакъар. Номер цаI йолча ферме хиннахчох модз хетаргдолаш во да из. Цул совгIа, кIезига а да. Дика гуш да, ферма коллектив ший сагатонаша, гIайгIаца цхьаь йисалга.

Духхьал цу цхьан колхозе хинна Iац цу тайпара сурт.

М. КАРТОЕВ.

ГIИШЛОНХОЙ ДАГАБУВЛ

Селхан, г. Грознерча В. И. Ленина цIерагIча культура Двореце хилар Нохч-ГIалгIай АССР гIишлонхой отрядий слет. Лоацца къамаьл а деш, из хьайиллар КПСС обкома хьалхарча секретара Д. Г. Завгаевс. Цо белгалдаьккхар, гIишлош хьалъяра болх республике чIоагIа эсала лелаш хилар, капитальни вложенеех бизза пайда ца ийбеш, республика гIишлон организацеш хьайоагIаш хилар. Цудухьа, тоъаш яц больницаш, школаш, берий бешамаш, кхыйола соцкультбыта объекташ. Из иштта дале а, хIара шера республикера мехка массе моттигашка дIаух эзараш гIишлонхой.

Къамаьл де дош делар «Чечингстрой» производственни гIишлон - монтажни объединене генеральни директора Я. М. Момадаевна. Шоай объединене массехк эзар гIишлонхо ца тоъаш хиларах, гIишлонхой дIаэца шоаш раьза хиларах дийцар цо. ГIишлонхоша шийга даьча дукккача хаттарашта жоп а делар.

Арахеца кирпишк дукхагIа хилийтара, республикера гIишлонхой цунца Iалашбара шоай дукхагIйола коллективаш арендни подрядагIа яха лерхIаш хиларах дийцар «Чеченингушпромстройматериалы» производственни объединене генеральни директора Р. Т. Голбураева. Шоай болхлоша доккхий алапеш ийдеш хилар белгала а доаккхаш, слете дакъа лоацараш объединене балха хьийхар цо.

Республике гIишлош хьалъечара гIулакхаш овлангара денз эргадаьха тоадара, вайцигара кхычахьа дIаухаш бола гIишлонхой чусовцабара, царна доагтIаш дола алапеш тергдола, материально - технически Iалашо царна дикагIа ергйола гIулакхаш дара де дезарех дийцар «Чечингстроя» комплексни бригада бригадира, Социалистически Къахьегама Турпала Ш. Хаджиева, кхычахьа къахьегаш хиннача гIишлонхой бригадира М. Базаева, Шалински ПМК начальника Б. Джамалханова, «Чечингагропромстрой» производственни объединене председатела Р. Гайрбекова, КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара В. Куценкос, кхычар.

Слете дакъа лоацаш хиннараша массава а раьза а волаш тIайийцар республикерча гIишлонхой отрядашка даь кхайкарал.

Слете дакъа лоацаш хилар Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель М. А. Керимов, КПСС обкома секретарь Е. В. Тумсоев.

Слетах йола отчет кепатохаргья.

КПСС МАЛГОБЕКСКИ ГОРКОМА ПЛЕНУМ

КПСС Малгобекски горкома пленум хиннай. Цига дийцад организационни дешаш. Парте горкома хьалхарча секретара декхарех пленумо мукъаялийтай Н. М. Морева из кхыча балха тIа хьожаярца дувзадена.

КПСС горкома хьалхарча секретаралла хержав А. И. Алмазов, Iалам лорадара йолча НГIАССР Паччахьалкхен комитета председатела хьалхара заместитель хиннар.

Пленума балха дакъа лоацаш а къамаьл деш а хилар КПСС обкома хьалхара секретарь Д. Г. Завгаев.

«Фусамаш-2000»: таронаши проблемаши

МАССАНЕГА РАЙОНЕ КЪАХЬЕГИЙТАРА

Парте Нохч-ГIалгIай обкомо тIайийцача «КПСС XXVIII съезда кийчо еча партийни комитетий организацейн балха программа тIа» бехктокхаме декхараш хьалхашка оттадаьд республикерча гIишлонхошта мехкарча коммунистий форума сийленца накъадахара. Цунна кийчо еш партийни комитетий юкъхьанцарча парторганизацей, беррига къахьегамхой низаш городе, районе, юрта, хIара предприятен организацен, совхозен, колхозен тIехьатетта йиш йоаца декхараш кхоачашдара тIадерзадар дийза дагрдоаца гIулакх лоархI парте обкомо. Цун программа тIа белгал ма даккхара Нохч-ГIалгIайчен столице а юрташка а пятилетка тIеххьарча шерашка хьалъе езаш я 400 эзар квадратни метр гIишлош. Уж хул пятилетка хьалхарча кхаь шера юкъера лаьрхIача хIара шера хьалъярел 2,8-зза дукхагIа.

Цхьабакъда, из программа толамца кхоачашъяра боагтIача боарамагIа болх биц хIанз укх сахьате республикерча гIишлон организацеша. Хьалъе йола а яь, йисте ца йоалаш шерагара шерага ювла гIишлош дукха я вай республике. ХIана нийслу из гIулакх? Наха чубаха цIенош, кхыйола соцкультбыта объекташ йиллача хана йисте ца йоалаш юсаш хилара бахьанаш малагIаш да?

Цу хаттарашта жоп а луш, шоай Ачхой-Мартановски районерча боахамашка гIишлош хьалъелга эсала хIана лел, цу лоархIамеча балха тIа нийслу кхоачамбоацараш малагIаш да, из болх овлангара денз тоабара а сихен дикен гIишлош хьалъяра а де дезарех дувцар дийхар тха корреспондента Ачхой-Мартановски райисполкома председатела заместителага ДОМБАЕВ Хамид Магомедовичага.

Хаттар: Шун районе мишта лел наха чубаха цIенош, кхыйола соцкультбыта объекташ хьалъяр?

Жоп: Уж гIирсаш хьалделга чIоагIа эсала лел тха мел долча боахамашка, цу даькъе хIара шера декхараш дукха тIадусаш, хьадоагIа тхо. Из гIулакх чIоагIа теркам тIа а бохийташ, белгалдаьккхар укх деношка КПСС обкоме хиннача совещане, тхона цу даькъе е къакъ а долаш, цIенхаштта критика а йир цига. Оаха цунах йоагтIаш йола выводаш е еза ха хьатIааттай хIанз. Нагахьа боахам бац тха районе тайп-тайпара гIишлон хьалъе йоланза. Цхьабакъда, дикка дукха ахча цIа а дахийта, йисте ца йоалаш латташ я уж. Царех я Гиреев Султан керте латтача «Урожайный» совхоза Хамби-Ирзе яхача юртара 300 моттиг йола СДК, Батаев Шарипа кулгалдеча «Лермонтовский» совхоза Катыр-Юрта йисте ца йоалаш латта 400 моттиг йола СДК, 140 моттиг йола берий беш, амбулатори, 540 моттиг йола Ачхой-Мартанера школа, Бамутара № 1 йолча школана хьатIаеш йола здани, кхыяраш. Цар массане цIераш яьха а варгвац.

Хаттар: ЛоархIаме гIишлош хьалъечара гIулакхаш иштта во лелаш хилара доладаза лазар мичара хьадоагIаш да, малагIа бахьанаш да цун?

Жоп: Совхозий кулгалхоша цу даькъе бехказа бовла а гIерташ, увттадеш дола керттера бахьанаш гIишлонхой тоъац тхона, яхаш да. Цар дувцари юрташка хьабе болх боацаш дукха нах лелаш хилари вIашка доагIаш дац. ХIана аьлча, хIара шера март-апрель бетташка мехка массе моттигашка договорагIа тха районера дIавода 2500—3000 гIишлонхо. Уж цига модз да, яхаш ухаш бац, районе хьабе болх бац, дезал кхабанза дарг мичад тхо, яхаш дIаухаш нах ба. Из бахьан долаш дукха эшам хул районерча боахамашта а цар шоай дезалашта а. ХIана аьлча, районе хьалъе йолаяь гIишлош сихагIа йистеяхара чIоагIа эшаш ба уж. ШозлагI-дале, даьн наьнен Iунал доацаш цIагIа дисача бераша тесса дутт школера дешар, дукха моттигаш нийслу кхувш боагIа кагийнах харцахьарча наькъа тIа бувлаш, общественни порядок телхаеш, зуламаш деш. Цул совгIа, кIезига моттигаш нийслац шоай ков-карт а дита, гаьнна балха дIабахача наха хатараш хулаш, царна юкъера новкъостий къесташ. Уж деррига гIулакхаш нийсло боахамий кулгалхоша, общественни организацеша уж дIаухаш бола нах чу а совцабаь, гIишлош хьалъеча царга къахьегийташ, цар баьча балхах царна доагтIаш дола ахча дIалургдолаш гIулакхаш ца дарах. Цудухьа ира эттад из проблема къоастаелга хIанз тха районе.

Хаттар: ХIанз Iа дийцарел совгIа кхы малагIа бахьанаш да цIагIара а баьнна, бIаргчача ахкан гаьнна кхычахьа дIа а баха, шун районера эзараш бола нах къахьегаш хилара?

Жоп: Укх тIеххьарча шерашка капитальни гIишлош хьалъелга тIадожадаьд предприятейи организацейи средствай чотагIа, хIана аьлча, уж самофинансированеи йиззача хозрасчетен кердача системагIа къахьега йолаеннай. Цунца дувзаденна боахамашта хьахецаш хиннача госкапвложеней лимита боарам дикка кIезигбаьб. ХIанз а тIехьа экономически реформа хьалашка боагтIача хьисапе болх бе, хьатIадоагIачун а дIадохийтачун а бе боагтIача хьисапе мах бе, учети отчети нийса лелае Iемабац тха боахамий кулгалхой. Долче, наха чуIе фусамаш, кхыйола соцкультбыта объект хьалъе йолаю цар, кхоанен уйла а ца еш. ТIаккха финансови даькъе чоалхане дерз гIулакх. Госбанкера кредитагIа ахча эца хьож уж цул тIехьагIа. Шуга букъ бизза декхар доал, аьле цо ахча лац. Цудухьа шерагара шерага ювлаш латта езаш хул цхьатарра хьалъе йолаяь объекташ. Уж хьалъеча къахьегаш хинна районера гIишлонхой баханза ца боалаш, республикал арахьа гIишлош хьалъеча баха безача отт тIаккха.

Хаттар: ЦIагIа хьабе болх бац, яхаш шун районера нах кхычахьа къахьега дIа ахара кхы малагIа бахьанаш да?

Жоп: Тха гIишлонхой гаьнна шоашта болх лаха ухаш хилара керттера бахьан да районе гIишлош хьалъеча материально-технически Iалашо елга Iалаьмате во вIаштIехьдаккхар. Цунах лаьца дукха масалаш доаладе йиш я. Соахка хьалхарча бархI бетта (цул тIехьарча бетташка кхы а вогIа хилар из гIулакх) АПО-на чудоагIача боахамашка хьа ца кхоачаш йиса гIишлон материалаш чот яь варгвоацаш дукха я. ПланагIа хьахьожаяьча 3900 кубически метр гIомарах хьакхьачар ах мара хилазар, жагIа 2500 кубически метр эшача 400 кубически метр мара хьабаланзар, 560 эзар кирпишкех ахаш а хьакхачанзар, 1590 лист шифер хьаяла езача хьаеннар 376 лист яр, ворхIлагIа дакъа мара хьакхачанзар рубероид, вIалла а даланзар линолиум, басар ялхлагIа дакъа мара хьадаланзар, хьу ах, ардах кхоалагIа дакъа. Из бахьан долаш районе тайп-тайпара гIишлош хьалъечара болх сецар, цудухьа геттара кIезигделар цига къахьегача гIишлонхой алапеш, долче, гIишлонхой дIааха болабелар. Уж кхоачамбоацараш цIендаь дIа а даьха, гIишлош хьалъеча хьалхашка увттаю проблемаш къоастайча тха вIаштIехьдаргда кхычахьа дIаухаш бола гIишлонхой чу соцабе.

Хаттар: Цу даькъе хIанз оаша деш фуд?

Жоп: ХIанзчул 5—10 шу хьалха вай мехкарча тайп - тайпарча моттигашка къахьега дIаухаш хинна нах дикка дукхагIа бар. Царех бIаьш, эзараш болча наха къахьега моттигаш Iалашъяьй оаха. Къаьстта дукха хьалду укх тIеххьарча шерашка наха чуIе цIенош. ЦхьайтталагIча пятилетке деррига районе хьалдаь цIенош 4690 квадратни метр мара дац, хIаьта укх пятилетка хьалхарча кхаь шера хьалдаьраш 32500 квадратни метр да, цу даькъе бахача наха шоашта хьалдаьд 27800 квадратни метр цIенош. Цу юкъа районерча юрташка 25 километр дIоахал дола газопровод йиллай, 57 километр дIоахал дола водопровод йиллай, наькъаш даьхкад. Уж а районе баха нах кхычахьа дIа ца ухийташ цIагIа совцабе даь гIулакхаш да.

Интервью яьр
Б. КОСТОЕВ.

РСФСР халкъа депутаташ харжара йолча окружной комиссешка

РСФСР халкъа депутаташ харжара йолча окружной хоржамий комиссеша шоашка хьачуденна халкъа депутаталла кандидаташ оттабара протоколашкен цар РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ хила раьза хиларах йолча заявленешкен хьажа а хьежа «РСФСР халкъа депутаташ харжарах» долча Закона 33-ча статьяй кIийлен тIа РСФСР халкъа депутаталла кандидаташ дIаязбаьб.

№ 137 йолча Грозненски къаман - территориальни хоржамий округе гIолла:

Громов Павел Николаевич, 1937 шера ваь вола, КПСС Нохч - ГIалгIай обкома шоллагIа секретарь, КПСС член, г. Грозне вахаш ва.

Мареченков Юрий Витальевич, 1942 шера ваь вола, НГIАССР Гостелерадио председатель, КПСС член, г. Грозне вахаш ва.

Мусалимов Геннадий Мухаметсалимович, 1937 шера ваь вола, завод «Красный молот» яхача ПО генеральни директор, КПСС член, г. Грозне вахаш ва.

Прокофьев Виктор Петрович, 1941 шера ваь вола. Iилман балха вола ГрозНИИ директора заместитель, КПСС член, г. Грозне вахаш ва.

Хасбулатов Руслан Iимранович, 1942 шера ваь вола, г. Москве Плеханова цIерагIча халкъа боахама института доазол арахьарча экономика кафедра заведующи, КПСС член, г. Москве вахаш ва.

Алиев Рамазан Иоккович, 1955 шера ваь вола, «Гикаловское» яхача ПО головной предприяте мастер - наладчик, парте вац, Грозненски районерча Гикало поселке вахаш ва.

Амирхаджиев Иса Нурдиевич, 1956 шера ваь вола, «Грозненский» совхоза партийни комитета секретарь, КПСС член, г. Грозне вахаш ва.

Арсанов Ахмет Баудинович, 1933 шера ваь вола, НГIАССР хьун боахама министра заместитель, министерства керттера лесничий, КПСС член, г. Грозне вахаш ва.

Асхабов Исса Тузаевич, 1957 шера ваь вола, Урус-Мартановски берий - спортивни школа тренер - преподаватель, парте вац, Урус-Мартан юрта вахаш ва.

Бадалова Амнат Рашидовна, 1942 шера яь йола, «Гехинский» совхоза шурий комплекса начальник, КПСС член, Урус - Мартановски районерча Гехи яхача юрта яхаш я.

Бакаев Усам Нажмудинович, 1943 шера ваь вола, Урус-Мартановски районни санэпидстанце эпидемиологически отдела заведующи, КПСС член, Урус-Мартане вахаш ва.

№ 138 йолча Гудермесски къаман - территориальни хоржамий округе гIолла:

Аслаханов Асланбек Ахмедович, 1942 шера ваь вола, СССР МВД организационно - инспекторски управлене кертерча инспекце керттера инспектор, КПСС член, г. Москве вахаш ва.

Ахмадова Куржан Аюбовна, 1948 шера яь йола, Энгенойски юкъерча школа директор, КПСС член, Ножай-Юртовски районерча Энгеной юрта яхаш я.

Бисултанов Русбек Алавадиевич, 1959 шера ваь вола, «Ичкерия» яхача Ножай-Юртовски АПР председатель, КПСС член, Гудермесски районерча Новогрозненски поселке вахаш ва.

Боков Хажбикар Хакяшевич, 1935 шера ваь вола, НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель, КПСС член, г. Грозне вахаш ва.

Гайтукаев Казбек Байсалович, 1937 шера ваь вола, ЧИГПИ эрсий литература кафедра доцент, парте вац, г. Грозне вахаш ва.

Далаев Жанпар Шанхмагомедович, 1956 шера ваь вола, машиннаькъа ОРС-а общепита директор, г. Гудермесе вахаш ва.

Даудов Лечи Заулович, 1958 шера ваь вола, Согунтински юкъерча школа хьехархо, парте вац, Ножай-Юртовски районерча Согунти юрта вахаш ва.

Дурсаев Ваха Гайрбекович, 1948 шера ваь вола, «Гудермесски межхозяйственни лесхоза лесничий, парте вац, Гудермесски районерча Дарбанхи юрта вахаш ва.

Ибрагимов Товлу Магомедович, 1938 шера ваь вола, Гудермес станце локомотивни депо машинист, КПСС член, г. Гудермесе вахаш ва.

Лорсанукаев Сайд-Ахьмад Магомедович, 1936 шера ваь вола, «Сельская жизнь» яхача газета собкор, КПСС член, г. Грозне вахаш ва.

Маазов Сейтали Абдурахманович, 1955 шера ваь вола, Гудермес станце локомотивни депо каменщик, парте вац, г. Гудермесе вахаш ва.

Махмудов Умархаджи Магомедович, 1937 шера ваь вола, «Аргунское» яхача автотранспортни предприяте директор, КПСС член, г. Аргуне вахаш ва.

Халадов Султан Муцуевич, 1943 шера ваь вола, Гудермесски педучилища директора заместитель, КПСС член, г. Гудермесе вахаш ва.

Ханбиев Умар Ильманович, 1955 шера ваь вола, Ножай-Юртовски центральни районни больница отделене заведующи, парте вац, Ножай-Юрта вахаш ва.

Хатуев Аднан Ахмедович, 1940 шера ваь вола, Нохч-ГIалгIай телевидене редактор, парте вац, г. Грозне вахаш ва.

Чахкиев Башир Ахмедович, 1938 шера ваь вола, Нохч-ГIалгIай телевидене редактор, КПСС член, г. Грозне вахаш ва.

Бисултанов Хожахьмад Мусаевич, 1948 шера ваь вола, «Вторчермет» яхача Нохч-ГIалгIай республикански предприяте производственни отдела начальник, парте вац, г. Грозне вахаш ва.

Гайтамиров Ширвани Хасанович, 1934 шера ваь вола, «Атагинский» совхоза тракторист, КПСС член, Грозненски районерча Йоккхача АтагIа вахаш ва.

Даaев Нужден Рашидович, 1952 шера ваь вола, халкъа депутатий Шалински районни Совета исполкома председатель, КПСС член, г. Аргуне вахаш ва.

Дарчиев Мовлид Хасанович, 1940 шера ваь вола, Грозненски района «Молочный № 1» яхача совхоза директор, КПСС член, Грозненски районерча Октябрьски юрта вахаш ва.

Джургаев Олег Магомедович, 1942 шера ваь вола, «Грозненский рабочий» газета собкор, КПСС член, Урус-Мартане вахаш ва.

Дудаев Муса Аблиевич, 1939 шера ваь вола, Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай Паччахьалкхен театра актер, парте вац, г. Грозне вахаш ва.

Закаев Абдурашид Балавдинович, 1942 шера ваь вола, Грозненски газ чакхйоаккхача завода слесарь, КПСС член, Грозненски районерча Долински поселке вахаш ва.

Мовтаев Султан Махмудович, 1937 шера ваь вола, НГIАССР халкъа образоване министр, КПСС член, г. Грозне вахаш ва.

Салтымурадов Айнди Исаевич, 1943 шера ваь вола, Алхан - Юртарча культура Цlен директор, парте вац, Урус-Мартановски районерча Алхан-Юрта вахаш ва.

Сангариев Сайд-Алван Абдул-Хамидович, 1939 шера ваь вола, КПСС Грозненски райкома шоллагIа секретарь, КПСС член, г. Грозне вахаш ва.

Хункаев Магомед Закриевич, 1936 шера ваь вола, С. А. Оруджева цIерагIча газ йоккхача Уренгойски производственни объединене «Уренгойгазремстрой» треста управляюще заместитель, КПСС член, Тюменски областа Новый Уренгой яхача городе вахаш ва.

Шадунаев Солсбек Эльмурдович, 1956 шера ваь вола, «Урус - Мартановский» совхоза сомий бешамаш лелаеча бригада болхло, парте вац, Урус - Мартановски районерча Танги юрта вахаш ва.

Эльмурзаев Герсолт Хасанович, 1947 шера ваь ва, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитель, КПСС член, г. Грозне вахаш ва.

№ 140 йолча Урус-Мартановски къаман - территориальни хоржамий округе гIолла:

Абубакаров Вахид Алиевич, 1946 шера ваь вола, Нохч-ГIалгIай АССР прокуратура отдела прокурор, КПСС член, г. Грозне вахаш ва.

Акаев Кюри Абдурахманович, 1957 шера ваь вола, Московски паччахьалкхен университета физвоспитане кафедра преподаватель, КПСС член, г. Москве вахаш ва.

Якубов Арби, 1928 шера ваь вола, «Советская Россия» яхача колхоза обменни пункта слесарь, Грозненски районерча БердакIал яхача юрта вахаш ва.

Яшуркаев Муса Исаевич, 1951 шера ваь вола, «Солнечный» совхоза тракторно-полеводчески бригада бригадир, КПСС член, Урус-Мартановски районерча ГIойтIа яхача юрта вахаш ва.

КПСС XXVIII съезда накъадолхаш

Грозненски район

КЕРДА ДЕКХАРАШ

Парте XXVIII съезда накъадахара КПСС обкома белгалдаьхна гІулакхаш тхона, районни партийни организацена, коммунисташта де дезачун программа я.

ХІанз мехка эттар геттара низкъала а бехктокхаме а ха я. Районан коммунисташен беррига къахьегамхошен дика кхетаду КПСС хапал хьалха еча XXVIII съезда лоархІам перестройка дІаяхьара а беррига мехка вахара а, хІаьта иштта ерригача партена а мел боккха ба. Цудухьа, района коммунисташа цу йоккхача событена накъабахара шоай программа тІаийцай. Из оттаеш теркам тІабахийтар района спецификана.

Масала, промышленносте производство кхы тІа а техническии Іалашъяра, продукце дикал лакхъяра, рузкъа кходаран лорадаран хоалуш хуацамаш хи ланзар. Договорни декхараш района ерригача предприятеша кхоачашдай.

Исполнительски дисциплина лоха хилар бахьан долаш кхоачашъяц керттерча фондех пайда эцарен капитальни вложенеш караерзаяреи пятилетка заданеш. Ледара йолаш юс гІишлон-монтажни балхий динал. ХІаьта керттера дар да юртбоахама продуктивность майоаггІара лакх ца луш хилар, ерригача колхозийн совхозийн балха рентабельность лоха хилар. Уж кхоачамбоацараш хьахул юрта боахама продукци дукхагІа яккхара резервех эффективни пайда ца эцар бахьан долаш. Цхьадола боахамаш чІоагІа тІехьадисад шура, дулх, бьцадаараш дахара заданеш кхоачашъяра. ХІаьта цо хІанз кхачан продукци ца тоъача хана кхы а лакхбу къахьегама коллективашкара социальни кхохкам, городе бахача наха хула цатоам.

Агропрома предприятеш хозрасчета тІа яларо кхы цхьаькха а проблема хьахилийтай. Юртбоахама продукцена надбавкаш тІатохар бахьан долаш нах чубаха цІенош, социальни, культурни, бытовой гІулакхашта эша объекташ хьалъяра хьожальча средствай цхьадола дакъа доагІача дІадахийтад. Цудухьа, юртбоахама продукци кІезига йоаккхача коллективашка низкъала эттад нах чубаха цІенош, дешадаха ха кхачанза долча берашта учреждениеш хьалъяра, наькъаш дахкара дош.

Тха района юрташка, ерригача республике а санна, тоъаш яц кхачан продукташ. ЦІенхашта кхоачамбоацараш да бахача наха торгови, бытовой, транспортни, медицински гІулакх деча.

Укх тІеххьарча хана кхыча моттигашна диллача тха районе кІезигагІа деш да вуламаш. ХІаьта а спекуляци еш, социалистически рузкъа лочкъадеш нийслуча моттигаша эгІазхувл баха нах.

Иштта да РСФСР, НГІАССР Лакхерчен моттигерчен Советашка хоржамаш дара, КПСС XXVIII съезда накъадахара ха тІаккхоачача юкъагІа районни партийни организацена хьалхашка латта, тІехьатетта йиш йоаца декхараш.

ХІанз, перестройка процессе шоашта фу карагІдаргда, мел дакъа лоацалургда хьожаш ба коммунисташ.

ХІанзарча хьало дІадех партхомаша, беррига коммунисташа шоашкара доагІа гІулакхаш делга. Кхы цІаккха а хургйоацаш дІаяха еза кабинетни балха формаш, административни режима низагІа а йоацаш, кхетамца шоашта тІехьалха еза коллективаш. Из деш эгтара хьалхарча аргІана йоагІа программаш кхоачашъе еза, вешта аьлча кхачан, нах чубаха цІенош хьалдара, экологическа хьала программаш. ТІагІертта а хІара дийнахьа а дІадаха дева торгове, укх цІено лораеча, халкъа образоване, транспорте, бунзаме, бытовой гІулакхаш деча доли кхоачамбоацараш.

Цу декхарашка хьежна отта а я, кхоачашъеш я хоржамаштея съездан хьалхара КПСС Грозненски райкома программа. ХІаьта дика кхетадеш мадий вай еррига планаш кхоачашъелга гІулакх вІаштІехьдаккхарахи дисциплина чІоагІъярахи тийша долга. Иштта ца хилча вайна хоалуш доккха хІама карагІдаргдац. ХІаьта организованность, дисциплина районе хІанз йолчул гавина дикагІа хила йоагІаш я.

Этта хьал тоадар духьа къахьегама коллективашка дисциплина мишта я, балха ха зехьа йовш хилара бахьанаш малагІаш да хьажа лаьрхІад оаха. Иштта тохкам баьчул тІехьагІа цох хьагучадьнначунга хьежжа доагІаш дола гІулакхаш дергда, бехке бараш бехктокхаме озаргба эгтара лакхерча кулгалхошкара денз мугІаерча болхлошка кхаччалца.

Керттера декхар да районера хьал тоадеча хоалуш дола толамаш дахар. Эгтара хьалха динза дардоацар да лерттІа болх бара производственни социально-бытовойи хьалаш къахьегамхошта хилийтар. Из дара торговле балха режим тоаергья, из махулла эцархошта гарга а озаш. Массанахьа юкъейоалаергья торговле прогрессивни формаш, бригадашкеи фермашкеи керда торгови точкаш яхка лаьрхІад.

Районе бахача наьха унахцІенон йоакхо а еш, кхоачашъеш я медицински гІулакх делга овлангара тоадара программа. Из кхоачашдара чІоагІа тоаеш я унахцІено лораяра а медицински новкъостал дара говзал лакхъяра а йола материально-технически база.

Дукхха хІама де а лаьрхІад, да а ду торговле балха лоаттабеча болхлой тІахьожамах дукхагІа пайда баккхара, кооперативай болх тоабара, балха боаца нах производстве бахийтара. Партийни тІахьожам оттабаьб тІемен къахьегамен ветеранийн, инвалидийн, кІезига таро ярий, бІухой-афганций хьашташ кхоачашдара.

Парте райкомо кхетаду районе бахача наха экологически хьал талхаш хилар чІоагІа новкъа долга. Из, тоадара оттаяь я нах бахача пунктай санитарни экологическии хьал тоадара, баьцовгІашта эша тІоалал лоаттаелга чІоагІдара тІаерзаяь мероприятеш, кхыдараш.

Организаторски идеологически болх тоабара лаьрхІа дукха хІама ду. Цу гІулакхо шерьо гласность, КПСС къаман политика платформас маяххара гІулакхаш ду районе бахача тайп-тайпарча къамех болча наха юкъера юкъмоттиг тоаяра, къамашта юкъера гІулакхаш тоадара идейно-политически болх бу. Цу тІехь керттера да тайп-тайпарча къамех болча наха вІашн лоархІаш хулга, цар дика традицеш чІоагІъяр, къамий башхалонаш, экономически духовни хьашташ теркал а деш.

Газетни статья тІа дувцалургдац хоржамашкеи КПСС XXVIII съездаген кийчлуш района коммунисташа деш мел дар. Бакъда, тхо декхарийла да де мел лаьрхІар кхоачащдеш хьинаре къахьега, нагахьа санна советски общества лостам тела а нах шийна тІехьабаха а низ болаш вай парти хилийтара доагІаш дола дакъа лаца уйла йолаш тхо дале.

Х. ВИТУШЕВ,

КПСС Грозненски райкома хьалхара секретарь.

Доши гІулакхи цаІ долаш

Тха колхозе меттел, тхо долча Петропавловски станице а хиннай къамашта тІагІолла наха юкъе цатоам боалаш моттигаш. Тха боахаме къахьегаш а станице бахаш а ба дукхача къамех бола нах. Оалача дешаца а деча гІулакхаца а цу тайпара цатоамаш наха юкъе ца дувлийтар коммунистий декхар да. Цу тайпарча цатоамаша телха мадой къамашта юкъе лерттІа латта гІулакхаш.

Укх тІеххьарча хана тха боахаме низкъала эттад баха нах фусамашца Іалашбара гІулакх. ХІаьта дегІаухачара сайца вай лаьттача хана цхьаккха хІама даьдац баха нах фусамашца Іалашбеш. Иштта лаьттачара из гІулакх хьалхьоадир шин шу хьалха. Цу юкъа колхозе хьалдаьд 40 квартира йола цІенош. Хадданза терко ю бахача наха шоаш шоашта цІенош хьалдара. Укх шера станице бахача наха шоашта цІенош хьалдара. Укх шера станице бахача наха шоашта цІенош хьалдергдолаш лаьттан 108 участок еннай, хІаьта лаьтта текха бахачара беха станице баха бахкача наха а еннай цІенош хьалде лаьттан 55 участок.

Оаха хадданза йоакхо еш хІама да баха нах молача хица Іалашбелга, наькъаш тоаделга. Алхха укх шера станица улицашкарча новкъа 1200 метр бІаьха болча новкъа асфальт биллаб. Къаьстта боккха теркам тІабохийт оаха, коммунисташа, бахача наха шоаш юртбоахама продукташца Іалашбара. Цу гІулакха лаьрхха колхозхоштен пенсионераштен новкъостал ду цар шоай доалахьара боахамаш дегІадоаладара. Цу гІулакха лаьрххІа алхха укх шера колхозхошта еннай 600 хурси, 30 Іаса, 120 тонн совгІа йол, 100 тонн комбикорм, мах боацаш 700 тонн илат.

Грозненски районе оаха юкъарча собране коммунальни гІулакхех мах бала ца безаш мукъабовлийтар пенсионераш. Тха колхозе тІехьтІехьа шерагІа яржаш я къахьегам вІаштІехьбаккхара, цох доагІар дІадалара керда прогрессивни формаш, арендни подряд. Цу дерригача гІулакхаша йиш хулийтаргья кастта къахьегама овсарле лакхъе, цунца цхьана колхозхошта доагІар дикка дукхагІа хилийта а. Вахара хьал тоадаларо йиш хулийтаргья наха салаІа, культура лакхъе, спортивни болх тоабе эша хьалаш хьахилийта. Цунца дувзаденна хьатІадоагІача шера оаха йилла лерхІ хьалха кормоцех хиннача помещене спортивни комплекс. Сона хетачогІа, цох кагирхошта доккха совгІат хургда.

Колхоза коммунисташа тІехьа тІайоагІача хана де лерхІарех хьалхара баьккха гІа мара бац хІанзара гІулакхаш, советски халкъа вай партех бола тешам лакхбара шоашкара доагІар дергда цар.

С. АРБИЕВ.

В. И. Ленина цІерагІча колхоза председатель, КПСС Грозненски райкома член.

СУРТАШ ТІА: 1. колхоза председатель С. Арбиев (аьрдехьа латтар) колхозхоща къамаьл деш ва.

2. Колхозхошта хьалдаь чуІе цІенош.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ХЬЕ КОММУНИСТ ВАЛЕ

«Нагахьа санна хье коммунист вале», аьнна, дІадоладу аз сай къамаьл цхьа маІан а долаш. Тахан вай партена кризисни денош тІаэттача хана вай декхар да халагІча моттиге хила. «Коммунисташ, дІахьалхашка довлаІ» яха дешаш тахан хозаш дац. Из чІоагІа новкъа а да. Айса мел яьккха ха яьккхай аз, йоаккхарг а я, сай парти бакъьеш. Вакъдар гІулакхаца чІоагІде деза, даьссача хабарий застойни ха дІаяьннай, далла хоастам ба из дІаяьнна.

ХІаьта тха гІулакхаш укх тайпара да. Укх тІеххьарча диъ шера дахчах хІамаш еча Ермоловски комбинато деш дола зе 4 миллион сомага кхоачаш лохдаьд. планагІа зе деш хиннчара пайда беш йола предприяти а хинна дІаэттай. Боалаш бола пайда тхона махетта-м бац. Цу хана чухь планал дукхагІа цхьа миллион сом мах бола товарни продукци арахийцай. Бакъда, наьха теркам тІабахийта беза кхычоа. Вай, коммунисташа, воашта тІанийцад, мехка доал дара доккха а бехктокхаме, а декхар. Вай из дизза кхоачашдеш хила а деза.

Тахан из кхоачашделга да социализм хьалъеча ленински новкъа вахар, вешта аьлча, бахача наьха вахара хьал тоадар.

Коммунист ший моттиге чІоагІа хилар тахан къаьстта лоархІаме да вай общества вахара ерригача моттигашка кризис эттача, аггара хьалхарча аргІана эша продукташи халкъа эша товараши ца тоъача хана. из бахьан долаш вайна нах раьза боацача хана.

Бакъда, кхачан продукташ кхоачамболаш хилийтара проблема кхоачашъюлургьяц комбината партийни организацега а кулгалхошка а. ХІаьта а цхьаккха ца деш Іийча а дац нийса. Оаха тхоай предприяте гІонна боахам биллаб шу хьалха. ХІанзле а цо болхлошта 10 тонн дулх даьккхад.

Кхачан программа кхоачашъеча боккха лоархІам болаш да бахача наьха шоай доалахьара боахамаш а. ХІаьта сенца кхоабаргда цар шоай хьайбаши коа тІара оалхазараши? Царна новкъостал де йолаелар партийни организацин производствои. Тхоай товарни продукцеца хийца оаха ийцар 40 тонн концентрированни доакъар. КІезига новкъостал диц оаха шоашта цІенош хьалдеш болча бахача наха а. Дукха хайоацаш гІишлон материалаш еннай.

Нах бахаш йола моттиг тоаяр а дац дицлалийта йиш йолаш. Цу хьанъехьа тІеххьара даь хІама да хий дилар. Ермоловка яха поселок екъача моттиге йилла я. Шолжа чура хий бІеха хилар бахьан долаш мала мегаш дац. Тха заказагІа мелиоратораша хин скважина яьккхар 21 эзар сом дІа а дахийта. Цо кхоачамболлаш хий хилийтар бахача наха.

Аз дувц из тхоай опыт кхычарна дІайовзийтар духьа, социальни кхохкам дІабаккхара, хьалха хинна, застойни хана яйна авторитет воашка, коммунисташка юхакхачийтара де дезачун хьакъехьа дагавалара.

А. САПАЕВ,

Ермоловски ДОК-я директор, КПСС Грозненски райкома член.

АРЕНДАТОРА ФУ ДУЛУРГДА?

Цу хаттара жоп луш са бІубенна ала йиш я: дукха хІама дулургда, геттара дукха! Бакъда, наькъата тІа дІазъяр мара кхы деш хІама доаца аренда пайдана яц. ЗаконагІа чІоагІдаьча ший лаьттан да волча ахархочун болх — из кхыдар да.

Из бакъдолга дІахьокхара гаьна ваха везац. Тхоай арендни бригадех масал доаладергда аз. «Загорский» совхозагара арендах лаьтта хьаийцар оаха. Бригада вІашагІтехар опыт йолча, къахьегара тІераболча ахархоех. Дувца ца дезаш дика кийчдир культураш дІаера лаьтта а цу тІа дІадувргдола фу а. Іилмано маьххара а тхоай опытагІа а кхоачашдир деррига агротехнически гІулакхаш. Юкххьанца массане а цхьатарра хьинаре болх бора. ТІехьагІа гучадаьлар кхай тІа кхычарел тІехьагІа арабовлаш а кхай тІара хьалхагІа дІаболхаш а цхьабараш хилар. Бакъда, иштта бараш дукха ха йикха бисанзар бригаде. ХІаьта юхебисараша болх бора шоаех бокъонца бола дай а хеташ. Дика толам а баьккхар. Укх шера тІех хилча а гектара тІара 17,5 центнер кІа даккха лаьрхІа мара яцар тха бригада. Хьувкъам тха дог гІоздоаккхаш а вІалла дага ца хиннача тайпара а хилар — гектара тІара 29 центнер яьлар. ХІаьта мукх гектара тІара 27 центнер баьлар планагІа 16 центнер мара ца хиннача.

Укх шера кхы а дукхагІа хьувкъадергда оаха ка бола лат, хІаьта арендни бригада членний алапи а лакхлургда. Иштта къахьега а цох дукхагІа беркат кхачийта а йиш хулийт тхога арендас.

Сай къамаьл чакхдоалаш са безам ба Толстой-Юрта юхе гІолла тІехвоалачоа бІаргагуш я зехьа йоага газ. Из йоага итташ шераш да. Цо из боккхача маьха бийдал зехьа йоаш хиларал, рузкъан кхои ца беш хилара совгІа, гонахьара Іалам а телхаду, хІаьта Толстой-Юртарча наха садоахаш феца юь из газ.

Тха кхаш, Тийрки цун йистошн бІехьо буруведттача балхий Горячеводски управлене болхлоша. Цар экологена деш дола зе соцаде йиш йолаш дац-теш? КПСС обкомагареи республика Министрий Советагареи оаха дех тхо долчара Іалам телхаделга соцадергдола гІулакхаш дайтар.

С. ГАЙТАМИРОВ,

«Загорский» совхоза арендни бригада бригадир, КПСС Грозненски райкома член.

БЕРРИГА НИЗ ТІА А БОХИЙТАШ

РСФСР, НГІАССР Лакхехьарчен моттигерчен Советашка хоржамашка кийчо еш, КПСС XXVIII съездага кийчо еш района партийни комитеташи коммунисташен де дезача гІулакхий программа кхоачашъе езаш хиларах дувца а дезац. Цох тийша хургда районера социально-политически хьал, коммунистий форум хулача хьалхарча юкъагІа йола партийни организацей авторитет. КПСС Грозненски райком, хІара партийни организаци, хІара коммунист ужбелгалдаь хІамаш кхоачашдара ший де дезар дика кхетадеш хила веза, аьнна, хет сона. ХІанз, дукххача наьха политически сакхетам лакхбеннача хана, дукххачоа уж раьза боацача хьалашка коммунисташа керттера теркам тІабахийта беза гІулакх вІаштІехьдаккхара, дисциплинен порядоки чІоагІъяра, наьха хьашташ дизза кхоачашдара.

«Грозненский» совхоза парткоми кулгалхойн гІерт коммунисташи парте боацараши бизза юкъе а озаш, уж беррига гІулакхаш кхоачашде. Иа деш оаха болхлошта юкъе кхетама болх бу, цар вахара хьал тоадалар деррига а хьийгача къих хьахинначох тийша долга дІа а довзийташ. МалагІа декхараш хьалха-тІехьа кхоачашде деза дувцаш дагадувл къахьегама коллективаца.

ХІанз а доккха да дІадахача шерашка хьаьрча тхога доалла декхар. ХІаьта тІехьа тІайоагІача хана болх бе безаргба тхоай производства чотагІа пачхаьхьалкхен заказаш кхоачашдаран коллектива къахьегама хьинар айдарай.

Алхха цу наькъаца мара кхоачашдулургдац социальни дегІаахара а социальни кхохкам мелбара а декхар. Цу хьакъехьа тха боахаме кІезига хІама дац. Укх шера тха совхозе хьал а дав баха нах чуховшабаьб шин квартира йолча цІагІа, кхы пхьа цІа хьалде доладаьд. Побединскии яхача юртара бани эргаьнкха тоаьй, чура кхаь новкъа асфальт биллаб, кхоалагІча отделенера берий беш эргаьнкха тоаеш я.

Юрташкеи отделенешкеи бахача наха гази хийи дуллаш дукха балхаш ду. Шоаша цІенош хьалдара бахача наха лаьттан 150 участок еннай.

Бахача наха шоаша шоашта эша юртбоахама продукташ Іалашъяра боккха теркам тІабохийт. Из гІулакх кхоачашдара юртарча наьха шоай доалахьара боахамаш дегІадоаладара программа оттаьй. ХІаьта из кхоачашъяра тІахьожам партхомо ше лоаттабу.

Нах чубаха цІенош хьалдара гІулакх ледара долга кхета а деш, хьатІадоагІача шера боахама хьисапе 7 цІа хьалде, Радужнен Керда-Юртен газ йилла яккха лаьрхІад.

Коммунисташа дика кхетаду уж тІехьатетта йиш йоаца декхараш толамца кхоачашдар партийни организаце идеологически болх дикаво барах тийша долга. Тахан вай вахаре шерра перестройка процессаш хулача хана тІехьабиса хила бокъо яц коммунистий. Массе а общественни формировалешкеи организацешкеи перестройка дІаяхьара тІехь къовсам лоаттабе низаш вІашагІтоха деза. Из хІанз, хоржамашкеи парте XXVIII съездаген кийчо еча хана къаьстта лоархІаме да.

КПСС XXVIII съездага кийчдалара программа тІа нийса аьнна хІанз низкъала дола дефицитни а дефицитни доаца а товараш нахага мадоагІара дІакхачийтарах.

Районе бахача наха юкъе тайп-тайпара йоахараш хургдоацаш уж товараш дІа мишта дийкъад дувцаш районни газета тІа издича бакъахьа хет сона, хІана аьлча хІанз хала да шекар, хІамаш юта порошок тикашка а йоацаш, спекулянташка хІана я ала.

И. АМИРХАДЖИЕВ,

«Грозненский» совхоза парткома секретарь, КПСС Грозненски райкома член.

САГА ДУХЬА...

Вай мохк, Советски Союза коммунистий парти геттара боккха лоархІам болча событега — парте аргІана йоацача XXVIII съездага кхача гаргагІертай. Доллача хІаман уйла йича, из съезд исторически хургья. Иштта хет сона, цох теша а теш, хІана аьлча перестройка вай вахара кІоаргга чуеннай, цхьанна а духьаленашта соцалург а йоацаш. ХІаьта фу нийца шоай съезда новкъа болх коммунисташ? Сталинизмон застойни хаои нійрчадаьккхадар вай парте гІулакх, халкъ шийна тІехьаоттаде цун болча низах тешачара даьккхадар. Цу тІа гІолла моттигаш я лоІам мелаболча, хІаман кІоарга уйла ца юлуча цхьаццаболча парте членаша шоай партийни билеташ Іодехкаш, партера дІабувлаш. Цунца дувзаденна коммунисташта хьалхашка отт доккха декхар, из съезд хила гаргагІертача хана. ГІулакхаца, халкъа вахара хьал хадданза тоадеш хиларца мара дІахьокхалургдац вайна компетентность а низ а болаш воаш хилар.

Производстве деррига хІаман корта порядоки дисциплинеи йолгах дувца мича деза. Из уйла къаьстта белгалъяьккхай коммунистий форума накъадахара КПСС обкомо тІанийцача программа тІа. Из дош керте эттад тха боахаме коммунисташа беча беррига балха.

ХІаьта фуд хІанз хулашдар? Ший хьаштдар дувга а де а мукъа хилар да аьнна хеташ тІанийцад цхьаболча сихача наха вай вахаре демократизаци елга. Ахархошна къахьегача, кхычахьа производстве а санна, геттара боккха лоархІам болаш я къахьегамен производственнний дисциплина. Нагахьа санна ахархочо ший ханнахьа а агротехнически маьххара а культураш дІа ца юй, доагІача хана де деза гІулакх ца дой — хьувкъам хургбац.

Цу тІехь къовсам лоаттабу парткомо. Нагахьа санна, застойни хана цхьадолча хІамашта гешт деш коммунисташ хиннабале, хІанз иштта дац гІулакх, царгара доагІар дукхагІа да.

Бахача наха медицински гІулакх дара хьакъехьа вай мохк тІеххьарчарех цхьан моттиге ба. Хозрасчета тІа баьннача боахама ше баьккхача пайдан цхьадола дакъа ший лоІаме дІадахийта йиш я. Масала, укх гарггарча хана оаха лерхІ тха совхоза правлени чуйолча Шолже яхача юрта клиника хьалъе, тха болхлой цига ухаргболаш.

Са доаккхал а деш ала йиш я «Юбилейный» совхоза кулгалхошеи партхомой кІезига хІама дац болхлой фусамашца Іалашбара. Укх тІеххьарча шин шера оаха хьалдаь нах баха чуховшабаьб цхьа эзар квадратни метр кІийле йолча цІеноша. Цу хана чухь бахача наха шоашта цІенош хьалдара лаьттан 400 участок еннай. ХІаьта бахача наха доккха новкъостал хул шоай доалахьарча боахамех а.

ХьатІадоагІача шера цхьа эзар квадратни метр гаргга нах чубаха цІенош хьалде лаьрхІад оаха. Километр гаргга асфальт билла никъ тоабергба, Шолжерча улицашкара наькъаш тоадергда. Деша доаккхала дувцаш дац из. Кхычарел дикагІа хов сона даьр кІезига долга, де дезар дукха долга.

Х. МАГОМАДОВ,

«Юбилейный» совхоза директор, КПСС Грозненски райкома член.

Торговле болхлой совещани

Самарднйнахьа КПСС Нохч - ГIалгIай обкоме хилар пачхьалкхенини кооперативнин, торговле болхлой республикански актива совещани. Цига дийцар 1989 шера баьчаа балха итогехи 1990 шера Нохч-ГIалгIай торговле болхлошта хьалхашка латтача декхарехи. Цу дешах лаьца доклад йир НГIАССР Министрий Совета председатела заместителa Л. Касаева. Цо дийцар торговлена хьалхашца латтача халонех, проблемаех. Цу сфере дукха кхоачамбоацараш дале а, белгалдаьккхар Л. Касаева, дицдалийта йиш яц де карагIдаьннар а. ШийтталагIча пятилетка 4 шера розничии товарооборот 20 процент лакхъеннай. 1988 шерaца нийсдича 1989 шера розничии торговле гIолла дехкад 8,9 миллион сома маьха дукхагIа товараш. Цу толама доккхагIа дола дакъа доал арендагIа къахьегача торгови предприятей. Лакха хьокхамаш гойтар иштта Гудермесски, Назрановски районашa, кхыча коллективаша.

Дукха моттиг дIалаьцар доклада тIа нийсдалийтача кхоачамбоацарех, уж хьахилара бахьанех дувцаш. Къаьстта эсала болх бир дIадахача шера торговлена продукци лоаттаеча предприятеша. Ший декхараш дизза кхоачашдинзар Грозненски реалбаза. Во болх бир кхачан доаца товараш арахецача промышленность а. Бокхха кегар лелабир маьхашца. Предприятеша договорни да, яхаш бокъо йоацаш лакха маьхаш а увттадеш, торгови организацешка продукци хьачутелаш моттигаш хиннай. ХIаьта тIехьарчар цу маьхах нахага товараш дийкхад. Из йирча гIулакх леладар бахьан долаш промышленни предприятешен торгови организацеше шоашта бокха пайда бир. Цхьабакъда, цунах зе хилар йидархошта. Цу тайпара практика тIайоагIача хана цIенъяь дIаяккха еза, аьлар докладчика. Иштта цо белгалдаьккхар хIанз а тIехьа торговле бокъонаш гIожа телхаеш дукха моттигаш хилар, цу йирчача гIулакхашца торгови предприятей кулгалхоша боагIаш бола къовсам лоаттабеш ца хилар.

Геттара а лоха ба отрасле механизаци автоматизаци яра боарам. Цхьабола кулгалхой, доал бера да далийта гIерташ, кхыметтел духьалбувл арендага яла гIертача шоай коллективашта. Доклад чакхйоаккхаш Л. Касаева белгалдаьккхар, торговле болхлошта хьалхашка латта чоалхане декхараш кхоачашдара шийна нийсагIа хета наькъаш. ХIаьта мадарра дийцача, цIаккха а ца хиннача тайпара доккхен бехктохамен декхар да 1990 шера республика торговлена хьалхашка оттадаьр — 1 миллиардеи 400 миллиони сома маьха нахага товараш доха. Вешта аьлча, 1989 шераца нийсдича 38 процент лакхъе еза товарооборот.

ГIулакхаш бокъалгахьа дахара хьаьдда предложенеш а телаш, совещане къамаьлаш дир НГIАССР торговле министра А. Зубкова, республика респотребсоюза председатела Х. Гурижханова, общественни кхачан Грозненски производственни объединене директора А. Тагирова, Ведеиски райпо председатела А. Хачукаева, кхычар.

Совещане, 1989 шера торговле доккхий толамаш даьхача болхлошта дIаелар сийлен грамоташ.

Пачхьалкхенини кооперативнин торговле болхлой республикански актива совещане дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара Д. Г. Завгаева. Совещане иштта дакъа лоацаш бар НГIАССР Министрий Совета председатель М. А. Керимови парте обкома секретарь Е. В. Тумсоеви.

Нов. К. М. Ахмадовна Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дукхача шерашка беркате болх барахи общественни вахаре хьинаре къахьегарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Ахмадов Хусейн Махмаевича, Шалински района Герменчукски юртсовета исполкома председатела.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **С. КОЖУХОВСКИЙ.**

г. Грозный.
1990-шу 22-январь.

Депутаталла кандидатех

Нах теш цох

— Бакъдар аьлча бера хана денз сайна дезаденначох яьлча мара IомаянзаР аз хIанз сай йола специальность, — аьлар Дидигова Фаяс.

— Халхар дукха дезаш яр со. ДагадоагIа сона, бер долча хана хиннар диц мича лу, цкъа Москвера со наьнаца цIайоагIаш тхоца купе нийсвеннача саго се халха яккхар. Из дар са школе деша яха ха кхачалехьа. Из мукъагIа хиннавар Москверча хореографически училища кулгалхоех цаI. Цо геттара могадир са халхар. Укхох дика балерина хургъя аьлар цо. ДIаяздир тха адрес. Сох лаьца дIаьхха къамаьл даьчул тIехьагIа наьнага аьлар, итеех ди даьлча ше наIарга воагIаргва йиIиг дIайига, кийчъелаш из. Ше йиллача хана наIарга а вера. ЦаI мара йоаца йиIиг дIа а енна, со Iоховргъяц, аьнца, нана раьза хиланзар со деша дIайигийта, да-м раьза хиннавар. ХIаьта аз сайх, хургIола балерина лерхIар.

8 класс яьккха яьлча, Московски хореографически училище деша дIаэца кхелета мехкарий лохаш комисси ера. Кхы уйла а ца еш цига дешайхара экзаменаш дIаелар аз. ХIаьта а нанас лхийтанзар со.

Се цо цига ца йохийташ йисача, Грозненски 15-ча профессионально-технически училище дешаяхар со.

Из училище геттара дика дешаш йистейоккх Дидигова Фаяс, продавец а йолаш цхьан тика тIа болх бе йода. Кулга цIена боацача наха юкъе а нийслий, цигара йода из.

Хьарама рузкъа гоама хургдолаш кхетам луш кхеьяр из ший дас Сийлахь-боккхача Даймехка тIема инвалида Дикажев Дауден нанас Гагиева Хьанифаси.

Тика тIара хьаьлча Фая Нальчикски технологически техникуме деша йода, из а иштта дика дешаш чакхйоаккх цо 1975 шера. Цул тIехьагIа из болх беш хул общественни кхачан тайп-тайпарча предприятешка.

ХIанз из Лакхерча дешара заведенейи юкъарча дешар школайи общественни кхачан комбината торговле хьакъехьара йоккхагIйола инспектора я. Укхаза белгалдаьнкха доагIа цхьан моттигера кхыча моттиге балха йодаш дукхагIча хана из переводагIа нийсъенна хилар. ХIанз ше йолча балха тIа а Грозненски 23-ча школа столове заведующи йолчара дIайнгар Фая, цу школерча наха чIоагIа хала а хеташ.

ХIанз балха йоллаше, Дидигова Фая Къулбаседа - ХIирий университета экономически факультете дешаш я.

— ХIанз сай йола специальность са дега лоIам беш яц, хIана аьлча, са дагара хIанз а дIадалац балерина хила безам болаш се хинналга. Бакъда, бехктохаме хеташ гIалат яьнна наха сайх бехк баккхар ихераши бу аа болх. Дагахьа цаI а долаш, метта юхье кхыдар а долаш наха дог кхоардадергдолаш дувцаргдац аз цIаккха а, — йоах Дидигова Фаяс.

Из масоаза а хиннай общественни вахара юкъе дизза дакъа лоацаш. ХIанз Фая комбината профкома председатела заместитель я. Нийсхо езаш, цIена болх беш, коллектива вахарца айхха ювзаенна йола Дидигова Даудa Фая коммунисташа 1977 шера шоай мугIарашка дIанийцар.

Дукха ха йоацаш Грозненски городской Совета депутаталла харжа кандидат оттавеш комбинате хиннача собране комбината партийни организаце секретара Костоева Людмилас Дидигова Фаяй цIи яккхар. Из предложени хьаллаьцар массане.

ВIалла ца хорже а, наьха сайх бенна тешам ца боабе хьожаргъя со, яхаш дувц Фаяс. ХIаьта, нагахьа санна, со хорже аьлар цо, сай харжархой хьашташ кхоачашде а гIортаргъя. Ховш ма хиллара, хIанз, перестройка хана кIезига дац наха эшараш. Масала, пассажирски транспорт городе дика лелац, къаьстта со кандидат оттаьча Грозанерча Алды яхача поселке. Массаза а хилац тикашка хьалхарча ярIана хиланза яргIоаца продукци. Са дукхагIа теркам тIаозаш дош да школе деша даха ха кхачанза долча берий учрежденешка моттигаш кIезига хилар, из бахьан долаш бераш дола дукха ноаной цIагIа багIа безаш хул.

Ховш ма хиллара, партеи правительстваси оттадаь декхар да 2000 шу тIакхоачаш хIара советски дезал квартира е ший доалахьара цIа долаш хилийта, аьнна. Укхаза къаьстта дош ала доагIа поселке бахача нахах лаьца. Царех дукхха а дукхагIбараш дукха бераш дола дезалаш ба. Цудухьа квартираш хиларга хьежачул сихагIа уж фусамашца Iалашбулургба, аьнна, хет сона царна шоаш цIенош хьалдергдолаш лаьттан участкаш елча, гIишлон материалаш хилийтача.

Харжархоша лургдолча наказел совгIа, уж дешаш массаза а депутата теркал де дезаш да.

Ю. ЧАХКИЕВ.

Денал дола эпсар

АФГАНИСТАН. Цу мехкаца шоай вахар дийза дукха кагий нахi эпсараш ба вай йоккха йоацача республике. Цхьабараш афганий сирда кхоане бахьанце шоай вахар дIаденнад. Божаш даймехка цIа а баьхка, къахьегаш ба. Цхьабакъда, цар бе-беча оамалашца цхьа белгало я: шоаш дергда, аьнна, хьатIайица гIулакх фуннагIа - моллагIа хиларах ах-астагIа ца дуташ чакхдаккхари новкъосташта тешшаме новкъост хилари.

Афганистанерча цIера алах чакхваьнначарех ва Грозенерча тIема гарнизона эпсар Гойгов Саварбик.

1967 шера Джамбульски областе Луговски районе итт класс чакхъяьккхачул тIехьагIа из Советски Эскара мугIарашка гIулакх де вода. Забайкальски тIема округе бувзама подразделене гIулакх деш волча Саварбика цIава веза ха тIакхаьчача, дIахо а ший лоIаме эскаре Iе безам хиларах рапорт яздир. ТIаккха цунга полка командира тIа а вийха аьлар: «Саварбик, Iа яздаь рапорт сога хьакхаьчад. Аз хьо чувийхав из яздалехьа цIагIа даьценнаьнацеи дагаваьннавий хьо, аьнна, хаттар духьа. Советски эскаре кадраш эш. Из кхайле яц. Цхьабакъда, из санна бола лоархIаме гIа, Iа уйла а яь баьккхача бакъахьа хетар».

Рота старшинас денна жоп лоацца дар: «Аз ер никъ хоржаргболга ховш ба цIагIара бараш, хIаьта из сона хьийхар ва воккхагIвола воша Гирихан. Из Советски Эскаре эпсар а волаш гIулакх деш ва».

Командира Саварбикага кхы хаттар динзар. Цо кхетадир из цIаьхха дагадеха даь хIама доацилга. Салташца кхетам балара болх беча дика ка йолаш, новкъосташ лоархIаш вола Саварбик даькан комсомола комитета секретаралла хорж. ХIанз из бе-бе уйлаш, нигаташ дола нах цхьан кертерча гIулакха тIаберзабезаш вар. ХIаьта из гIулакх латтар Даьхен мутIахьа, тешаме бола къонгаш хьалкхебарах, тайп - тайпарча къамех болча викалий барт - цхьоагIо чIоагIъярах. ХIана аьлча, эскаре гIулакх деш болча салташа къамашта юкъе юкъ а ехкаш, шоай мехкахой хьаллувцаш моттигаш нийслора. Цудухьа гIулакх из хIама - хургдоацаш, хIаьта иштта кIалхарча салташа хьатIабаьхкараш из беш кхестабергбоацаш вIаштIехьдаккха дезаш дар.

Ше хьалаьца никъ боагIача тайпара дIабахва дала водча Саварбика Новосибирски лакхера тIема - политически училище чакхйоаккх. Цу шера цунна лейтенанта цIи елар. ХIанз кадрови эпсар даькъан политотдела начальника заместителалла оттавир.

Бакъда, аз белгал ма даккхара, Саварбика чIоагIал, денал тохкаш йола моттиг а хинна дIаэттар Афганистан. Из цига ший лоIаме кхоач, афгански халкъа моастагIа геттара мехьара ваьннача 1986 шера. Цунна дукха хезадар цу мехка душманаша, вешта аьлча, оппозиционни группаша беш болча къизача тIемах дувцаш.

Укхаза, бIайхача мехка, Гойгов Саварбик автомобильни батальона партийни бюро секретаралла оттавир. Цу батальона декхар латтар Кандагаре баха нах кхачан продукташца, товарашца, иштта доагорца Iалашбарах. Из цар хьаккахьа дезар 400 километр гаьна уллача Шинданда яхача городера. Афганистане гIулакх деш хинначарна дика хов из эггара халагIдолча декхарех цаI долга. Мадарра аьлча, из никъ лакхача лоамашка, листача хьунашка гIолла чакхбоал. Укхаза, ховш ма хиллара, душманаша кIийленаш йора. Цар колоннана хьалха йоагIача шин-кхаь машина дов а дий, уж совцайора. ХIаьта цунца, вокх машинашта никъ бехкар. ТIаккха колоннача го а бий минометашца, автоматашца, гранаташца дов де болалора. Укхаза дукхагIдар колонна кулгалхочох тийша дар. ХIана аьлча, из ший деналца, майралца къонача салташта масал а хинна дIаотта везар. Нагахьа санна чоалханеча хвале командир воха ца вохаш, салтий дог ураоттаде могаш хуле, из леча бов кийча хул уллувра новкъостий.

Цу тайпарча халача хьале, 50—60 машина чуйоагIача колоннана кулгал а деш, кховзткъен кхоъ рейс яьй Саварбика. Цхьабакъда, белгалъяккха ловра царех цаI. Гойгов массаза санна доагор ийца йодача колонна хьалхарча машина чухайра. Из лоаллаш вар къона водитель украинец В. Мелимук. Ераш Гильмен яхача моттиге дIакхоачаш латтача хана Саварбик чувагIа машина минана тIанийсъелар, йоагаш латтача машина чура водитель аранхессар цо, тIаккха ше араваьлар. ХIаьта из машина эккхарга хьежаш кIийлен баьгIа душманаш дов де болабелар. Цхьабакъда, йогах чов яь волча Саварбика сиха новкъара машина дIа а яккхийта, колонна дIайолаялийтар. ХIаьта ше новкъосташа: Иглинсаца, Дороховца, Мелимукаца, иштта кхычарца моастагIчоа духьале е волавелар. Атта дацар шаьрача моттигера дехьарча-сехьарча кIоатаргашта юкъе багIача душманашта духьале е. ХIаьта а цар моастагIчоа ка яланзар. Цунца душманашта дагалаьттар кхоачашхиланзар. Уж шоай вIаштIехь доале доагор дIа ца дахийта гIерташ бар.

Цу рейсагIа массехказа дов дир тхона яхаш дувц Саварбика. Цига шийгара денал а майрал а гойтарах Гойговна «За службу Родине» яха орден елар. ХIаьта, цунна уллув моастагIашца дов деш хиннача сержанта В. Мелимука «За боевые заслуги» яха медаль елар.

ТIаккха Саварбик Саланг яхача дукъ тIа гIолла машиний колоннаш накъайоахаш хул. Цу моттигах «вахара никъ» оалар — цу тIа гIолла чакхдоалар вай гIона хьачудахьаш мел дар. оагIорахьара Афганистане Бакъда, цига а ший кара болча салташца тIеххьара маьхха чIегнлг екъаш, шийна тIадилла декхар тешшаме кхоачашдеш чакхвоал Саварбик. Из иштта хилара тешал деш да цунна енна «За мужество» яха афгански орден, «За боевые заслуги» яха медаль, «Воинская доблесть» яха ВЛКСМ ЦК знак. БIарччача вахара нийса дола ши шу а даькха Даймехка цIавера из.

ХIанз Гойгов Саварбик Грозненски гарнизоне гIулакх деш ва. ХIаьта из ший новкъосташа № 9 йолча Краснознаменни хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета халкъа депутаталла кандидат оттаваьв из.

Салташа цувах из тешам беннаб, шоашта эшар - доацар фуд хьожаш, йоахо еш вола визза эпсар Саварбик хиларах. Теша лов, нагахьа санна, майор Гойгов халкъа депутаталла хорже, цо наьха духьа, дунен тIа - машар хилийтар духьа низ-са ца ходеш къахьегаргхиларах.

М. БАРАХОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Монголера хоамаш

ТРАДИЦЕШ ЮХАДИЙНЪЯР

ТIеххьарча хана айлуш латт монгольски ширача ханара йоазув Iомадарца а из кардерзадарца а бола общественноста безам. Цудухьа Улан-Баторе вIашагIъеллай «Монгольски йоазув» яха кооператив. Из вIашагIъеллараша шоай керттера декхар лоархI безам мел болчарна уйгурски алфавит Iомадар. Цу кооперативе болх беш 100 гаргга хьехархо ва, хIаьта советник ва цIихеза Iилманхо-филолог профессор Ч. Лувсанжав. Занятеш чакхйоах лаьрхIа кийчъяьча программагIа. Кооперативо гаранти лу безам мел бар цхьан бетта Iомаве.

Цул совгIа, «Монгольски йоазоно» кийчъеш латт юкъардешара школай 4 — 5-ча классашта йола дешара пособи. Цу школашка из предмет хьеха йолаергъя укх шера берригача мехка.

«НООСИМПЕКС» АРАХЬАРЧА РЫНКЕ КХОАЧ

«Ноосимпекс» — тхан хIамаш ара хьалха хиннача предприятей ларда тIа дIадахача шера вIашагIъехкача арахьарча торговле фирмаех цаI. Пачхьалкхен предприятех долча Законага хьежна, доазол дехьарча партнерашца юкъарчал доацаш бувзамаш леладе бокъо еннай цунна. Цу лостамагIа эггара хьалха баьккха гIа хилар «Канэмацу госё» яхача японски фирмаца цар яь соглашени.

«Ноосимпекса» керттера функци я экспортеи импортеи операцеш яр, доазол дехьарча предприятешпара гIулакхаш леладар, кооперацe тайп-тайпара формаш пегIакхувлар. Цул совгIа, фирмас экспорта дIакхухьийтха, кIувсаш, дIайха ювргIаш, трикотаж, и. кх. дI. а.

КИНЧДЕШ ДА КАГИРХОЙХ ДОЛА ЗАКОН

Мехка исторе эггара хьалха кийчдеш латт Монголе, кагирхойх дола закон. Цун проекта тIа болх беш юристаш, тайп-тайпарча ведомствай кулгалхой, хьехархой кагирхой Революционни союза болхлой, кхыча областашкара специалисташ чубоагIа лаьрхIа йола комисси я.

Керла закон программни документ хургда. Из тIаьхьийта хургда кагирхой проблемаш къоастаяра юкъара принципаш белгалъяха. Масала, цу тIа белгалъяьккха хургъя пачхьалкхен политика экономически, организационнии, правовии гаранти, кагирхой кхоллама хьинар доаржадара, кагирхой организацешта шоай бокъонаш йизза лелаяра тIо дергдола законодательни механизм а вIашагIйоллаьргья.

КЕРДАЧА ЖАНРЕ

Хозача афишас хьех монгольски столице бахараш, шоашта да яйнача представленега хьажа. Цхьа шуи ах шуи хьалха вIашагIъеллача Уланбаторски варьете хьалхарча выступлене анонс я из.

МНР эстрадни искусстве керда жанр я варьете. Цу тайпара театр хьале лаьрхIар цу жанре шоай низага хьажа лаьрхIача мехкарашен кагийча нахеи. ХIанз коллективе 40 совгIа сaг ва. Царех дукхагIбараш — музыкально - хореографически училища выпускникаш.

Гиеатра хьалхара концертни программа «Ургоо» яхаш я. Улан-Батора дIадахача денах а таханенах а дола цхьа ший тайпара лола дувцар да из. ТIехьа-тIайоагIача хана мюзик-холла форма караерзае лерхI къонача артисташа. «Фридрихштадтпаласт» яхача цIихезача варьете опыт йовза ГДР баха а лерхI цар.

(Монголпресс-АПН).

Джаха хьалдаь цIа

МоллагIча йоккхача африкански городе эггара кердагIйолча стилех хьалъяьча зданена уллув бIаргаго йиш я зIамига бийдача кирпишнах даь цIа. Цу чу аьхний шийла хул, хIаьта Iай — йIайха. Бакъда, бетонни коробкашка аьхки кондиционер ца хуле тоха са доацаш йIайха хул...

Са шоана дувца безам ба Кот-д' Ивуар Республикера Джах Куассе шийна цIа миште дир. Цо цкъарчоа массехк тенна африканец дIаотта а вань цIа де лаьрхIа моттиг баьцагIа цIенъяйтар, цул тIехьагIа, из лаьтта дикка IотоIадаь кIийле кийчъйир. ТIаккха, цо топпарагIен гIумагIен ча а тохаш бийда кирпишк хьайир. ХIаьта из массехк дийнахьа йокъаялийтар. ТIаккха, Джах шийдиъ берaца хургдолча цIен пенаш хьалдотта волавелар.

Кердача цIен тховна хий тIалоацаргдоаца хIама теха дола ча тIадиллар. «Тхъаь итт шера латтаргда ер» аьнна, Джах, кердача цIагIа хIамаш дIачухкахьа волавелар.

Иштта со африкански цIа хьалдара доакъошхо хилар. ДIауйла елл оаша: тахан Африке чIоагIа эшачун йоакхача списка юкъе чуIе фусамаш ца тоъара проблема эггара ирагIчарех я. Цхьабакъда, эксперташ яхачох, из проблема кхычарца нийсъйича моттиге къоастае йиш йолаш я. топпар, гIум, кхерий, ча — из укхаза геттара дукха да, хIаьта дукха хана денз царех гIишлош яьй.

— Тхо дIахо кхычахьара гIишлон материалаш хьайе йиш йолаш дац. Дала раьза а волаш хьаденначох шерра пайда ийбе беза, — йоах тоголезски эксперта Акоуете Дое-Бруце. Из Ломера субрегиональни центра кулгалдеш ва, цу юкъе боагIа гIишлон а конструкционни а материалий даькъе тохкамаш деш бола Малхбузен Африка пхе мехкара викалаш.

Центре интенсивни тохкамаш дар бахьан долаш 150 тайпара гIишлон блокаш хьае вIаштIехьдаьннад. Царех хьадаь дукха цIенош да Африка мехкий городашка. Цу тайпара цIенош сона дайра Тамлигборча болхлой квартале, хIаьта цигара гаьна йоацаш улл йоккха цементни завод.

— Лабораторе оаха дукха гIишлон материалаш тохк. — Кирпишкагара кIирага, дахчан йокъага кхаччалца— дувц дIахо Дое-Бруце. — Из деш тхона гучадаьлар кальци дахчан йокъах даьча Iалама сапаца вIашагIъэйича цунах дахчан панелеш йохка ца йолийташ, цар бос боаккхаш йола свойство хьахулилга. Цунах хIанз пхьайолча африкански районашка цIеной конструкцешка пайда ийбу. Экспериментально, оаха гучадаьккхар, цу е вокх конструктивни дIадехарашка хьежжа гIумен кIирен малагIча боараме, мишта вIашагIъзе еза.

Iалама материалаш геттара дарегIа а дика а хиларах Дое-Бруце тийша ца Iеш кхы дукхахбараш теш. Дукха ха йоацаш цхьан йоккхача дунен халкъашта юкъерча организаце Сенегале 22 юкхьанцара школа хьае лаьрхIар. Уж хьалъеш кхычахьара 80 процент гIишлон материалаш эца лаьрхIар, хIаьта, проекта мах 1,3 миллиард малхбузенафрикански франк бар. ТIаккха, моттигера сенегальски фирма ший проект хьахьекхар, цунга 270 миллион мара дIадодацар — керттерча даькъе шоай ресурсех пайда эцар бахьан долаш.

Алжира общественни балхий министра Аисса Абделлаус цу гIулакхаца хьаштдолаш ва. Цунна из хIанз теоретически дэш дац — мехка гIишлош хьалъеча 85 процент моттигерча материалех пайда ийбу. «2000 шерагa оаха кхы а 60000 цIа хьалдергда» — йоах цо.

...ХIаьта тхо Джах Куассеца цун кердача цIагIа дагIа. Ара 39 градус — йIайха я. Бакъда, цIагIа дика, шийла яр. Кондиционер ца хилча тоха са доацаш йIайха хулача бетонни коробка чу санна а йоацаш.

А. ДУБРОВСКИЙ,
АПН соб. корр.
Абиджай-Ломе-Хараре.

ИТАЛИ. Итташ эзараш нах хилар Турине чакхъяьннача технически изобретенейи кердадарийи дунен халкъашта юкъерча выставка-ярмарке. Экспозицен ларде йиешар Iилма-тохкама институтий проекташ, компьютерни системаш, роботаш еча тайп-тайпарча мехкий фирмай продукци. Выставке оттаьча компьютерашен роботашен гойтар вай харча электроника таронаш. Хьаьшаша яхачогIа, Туринерча выставочни зале шоаш бахккалца, царна дага а дацар, сага электронни гIончашта сел дукха хIамаш дулургда, аьнна. Иштта, масала, бокъонца йола сенсаци йир укхаза телефоначa гIолла шерра информаци кийчъе а моллагIа справка яла а могача компьютера.

СУРТА ТIА: радиоца кулгалдулу робот-гид Туринерча выставке.

АНСА-ТАСС сурт.

Великобритане Коммунистически парте исторе духьашха цун Генеральни секретаралла кхалсаг хержай. 7500 член чувоагIача КПВ керте эттай 33 шу даьна Темпл Нина (сурта тIа). Хьалха прессацарча бувзамашта йола парте викал яр из.

Цу поста тIа цо хийцар тIеххьарча 14 шера КПВ кулгадеш хинна 62 шу даьна Макленнан Гордон.

АП-ТАСС телефото.

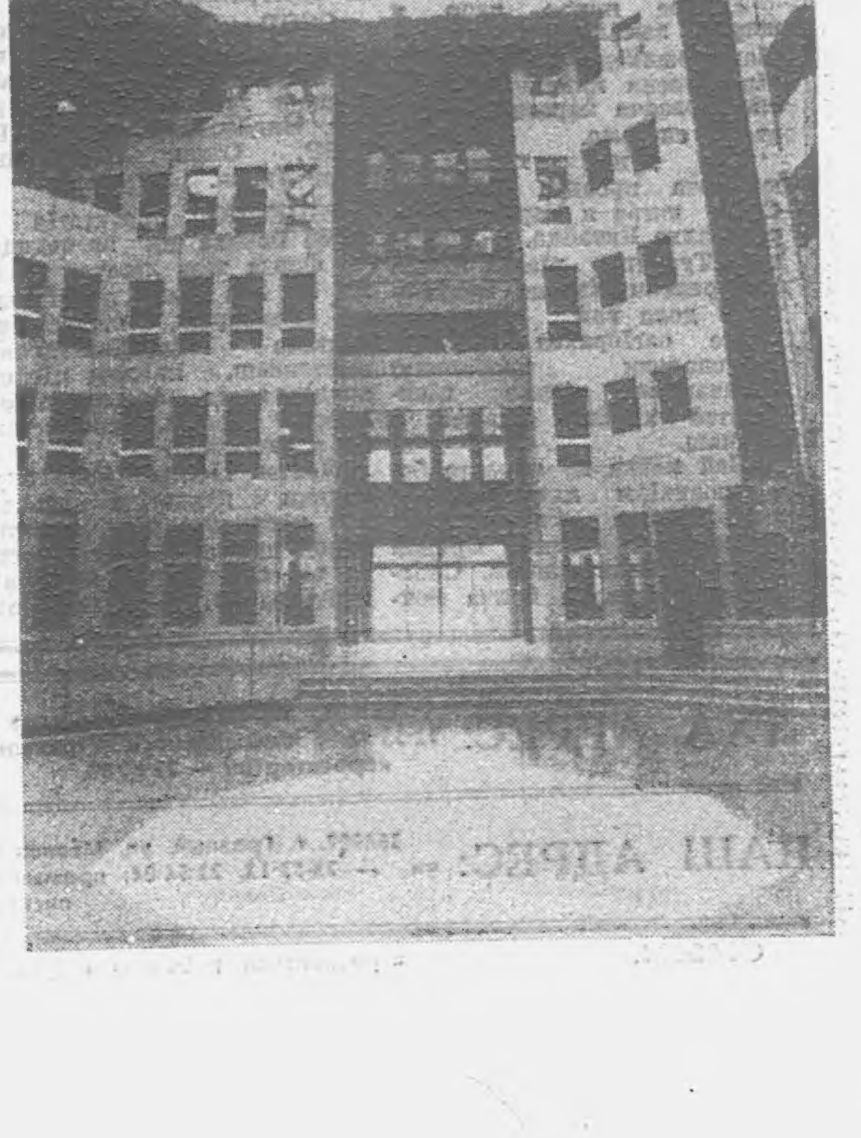

АФП агентства арадаьккхача сурта тIа укх тайпара я Лионе хьалъяь керда здани. Из лаьрхIа я уголовни полице Дунен халкъашта юкъерча организаце штабквартирана («Интерпол»). Ховш ма хиллара, из организаци вIашагIъеллай 1923 шера уголовни зуламашта духьала цхьана къовсам лоаттабара, хIаьта организаци хIанзалца хьа Париже хиннай.

АФП—ТАСС сурт.

КУЛЬТУРА ФОНД — ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ОРГАНИЗАЦИ

ЛОРАДЕ, КАРАДАРЗАДЕ, ДЕБАДЕ

Тахан вай мехка хала да дIаяхача заман тIехьаленаш лораяра, искусствон литературен дегIадоаладара йоахко ца еш вола саг лаха.

Цох льаьца дийцар дукха ха йоаццаш хиннача СССР халкъа депутатий шоллагIча Съезде. Цу гIулакха масседк шу хьалха вIашагIтехар культура советски фонд. Вай республике йиллай культура Еррнгроссийски фонда Нохч-ГIалгIай республикански отделени. Цун правлене председатель ва цIнхеза вай мехкахо, СССР халкъа депутат, СССР халкъа артист, Социалистически Къахьегама Турпал Эсамбаев Махьмуд, цун заместитель я Нохч-ГIалгIай АССР халкъа поэтесса Ахматова Раиса. Тахан оаха кепатох республикански отделене гIулакхех, проблемаех, дечох льаьца Ахматова Раиса Солтамурадовнас журналиста А. Садулаевна еана интервью.

Корр.: Раиса Солтамурадовна, шн шу совгIа ха я культура Еррнгроссийски фонда Нохч-ГIалгIай республикански отделени йола. Цу хана чухь, хетаргахьа, къоастадуденнад цун керттера лостамаш. МалагIаш да уж?

Р. С. Ахматова: Культура Советски фонда девиз а хинна дIаэттад «Лораде, карадерзаде, дебаде» яха дешаш. Сона хетачох, цу дешаша къоастабеш ба фонда балха керттера никъ. Тхо декхарийла да дIаяхача замай културас денна маьхе мел дар лораде, из тIехьа тIакхувча тIехьенашка дIакхачийта. Нохчийн гIалгIайн халкъий вахаре хиннай трагически событи — уж бахачара бохабаь Iобахийта хиннаб. Бакъда, шоаша баьхача мехках баьха гаьна болаш шоай долаш дар лораде а кхы тIа хьатIакхолла а гIиртаб уж. Царех бар Эсамбаев Махьмуд, Базоркин Идрис, Хамхоев Ахьмад, Мамакаев Мохьмад, Яндиев Жамалда, кхыбараш. Дукха бараш керда гучабаьннаб. Со се йолаелар йоазош де Казахстане йолаш. Культура тха фонда отделене декхар да вай писателаша, артисташа, архитектораша, художникаша, композитораша даь дьаьнар лорадар, нахага шерра дIадовзийтар, цар интернациональни лоархIам бовзийтар. Бакъда, из а дац деррига. Даь дьаьнар лорадарал совгIа, керда талантащ гучаяха, уж дегIаахара новкъостал де а деза фондо. Иштта да тха балха керттера лостамаш.

Корр.: Тхона ховш да ВФК республикански отделене штатни болхло веррига а кхоъ мара воацилга. ТIаккха мишта вIаштIехьбоаккхалу шуга болх?

Р. С. Ахматова: Оаха тхоай болх чаккхбоанкх советашка, общественни отделенешка гIолла. ХIанзле а иштта ворхI совет я тха. Краеведене совета кулгалхо ва филологически Iилмай кандидат, Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета вокхагIвола преподаватель Ю. В. Верольский. Фольклористика совета кулгалхо цу университета йоккхагIйола преподаватель, филологически Iилмай кандидат Е. М. Белецкая. Топонимика совета кулгалхо хьехархой говзал лакхъяра института кафедра заведующи, философски Iилмай кандидат Р. К. Чокаев. Экспертий совета кулгалхо республика художникий Союза правлене председатель В. Умарсултанов. Краеведий обществана кулгалдеш ва историк-краевед С. Бабаев.

Дукха ха йоаццаш вIашагIтехай оаха вайнаьха къаман архитектура совет.

Корр.: Раиса Солтамурадовна, советий балха лостам хьана тел?

Р. С. Ахматова: Хьона хеза махиллара, советашта керте латт гIулакх довзаш бола, профессиональни нах. Балхах льаьца дукха пайдане предложенеш йоалаю цар. Уж хьаллоац ВФК отделене правленес. Бакъда, хIанз ВФК республиканскии областнойи отделенеш хьахулача хана тха центральни органаша дукха теркам тIабохийт тха активисташ Iомабаран царна болх дIабовзийтаран. Семинараш, совещанеш, конференцеш ю тха ВФК-ас. Москве хиннача Союзни фонда совещане вахар философски Iилмай кандидат В. Мунаев, краеведий совещане — Ю. Б. Верольский. Алхха дIадахача 1989 шера пхиъ хиннай уж.

Москве хиннача краеведене йоккхача совещане дакъа лоацаш хилар вай республикера краеведене Нохч-ГIалгIай краеведене вIашагIтехача музея директор З. Мусаева, цун заместитель М. Музаев. Москве хиннача коллекционерий учредительни съезда юкъе дакъа лоацаш хилар коллекционерий общества председатель С. Бабаев. Симферополе хиннача архитектура хьакъехьарча дешай семинаре хьнаре дакъа льаьцар вайнаьха къаман архитектура совета председатела Л. В. Усманова. «Таханара Российски краеведени» яхачун шоллагIча еррнгроссийски краеведчески семинаре дакъа льацар университета литературно-краеведчески музея директора.

Корр.: ВФК Нохч-ГIалгIай отделени алхха шнй хьаштех кхоачам а баь йисар кхераций хьо? Хьона хетачогIа из йизза йола интернациональни организаци я? Цун болх Грознел арабаьнна ца Iеш, республикал арабаргба?

Р. С. Ахматова: Со теш из иштта хургхиларах. Из бакъдеш я ер факташ а. Тха отделене дакъа лоац культура советски фонда «Дагадохар», «Пушкин тIехьенй дегашка», «Кагирхойн культурен» яхача а кхыча а программашта юкъе. Оаха шун газета тIа а иштта кхыча республикански газеташ тIа а дувцаргда оахош дер. Дукха ха йоаццаш тха хьахиннай прессцентр. Из я городе Грозне, 51, ЦIеча фронтовикий улицагIа, номер 25 йолча цIагIа.

Грозный тахан. И. ПЛИЕВА сурт.

ГАНЗАШ НАХАГА КХАЧИЙТА

Краеведени... 1990 шера I квартале культура Еррнгроссийски фонда Нохч-ГIалгIай республикански отделене Грозне хургья краеведий Еррнгроссийски общества учредительни конференци. Из кийчъеча хIанзле а дакъа лоацаш ба краеведене проблемаш тIа болх беш бола Iилманхой, музейни болхлой, никъбарей экскурсийн Грозненски бюро, А. П. Чехова цIерагIа республикански библиотека, кхыйола дукхха организацеш.

Цу балха юкъе дакъа лоацаш я Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен архив а. Культура Еррнгроссийски фонда республикански отделенеца цхьана цо отта а я, кхоачашъеш я «къаман культура деятелаш шоаш хьабалара» документаш хьагучадахарей лорадара хьакъоастадарей бокъонца йола программа. Иштта оал документаш тIа паччахьалкхен архиве лораяра дIачуеннача сага ший йолчей дезален фондех.

Тхо хинна а Iац цар йоахко еш. 1989 шера 23 ноябре РСФСР Министрий Советерча Керттерча архивни управлене коллеге решенегIа КПСС ЦК сентябрьски (1989 ш.) Пленума «ХIанзарча хьалашка парте къаман политиках йолча» решенегеи РСФСР Министрий Совета президиума цу деша хьакъехьа 1989 шера 20 сентябре яьча решенегеи хьежжа из де декхарийла ю архиваш.

Из дена Iац, алхха сага ший йолча архивашта. Бакъда, царех дош ала доагIа. Наха дицлургдоацаш дагалатте а, дIадахад кхы хургдоацаш Сталина личноста культа, застойни шераш, нохчийн гIалгIайн шоаш бахачара бохабаь Iобахьийта шераш а. Цу хана оакхараша санна хIалакдир вайнаьха историн культурен дукхха хIамаш. ХIанзара яр кхыйола, перестройка ха я.

ДIауйла ел оаш, нагахьа санна вай Паччахьалкхен Центральни архивашка «къайла» йола фондаш лораяь хиннаецаре, вайна хIанз ховргдарий А. Ахматовах, Л. Гумилевх, Б. Пастернаках, М. Цветаевах, культура дукхха кхыболча деятелех дола бакъдар.

ХIанз вайна хьалхашка латт архиваш лораярал а чоалхане дола декхар. Вай уж цкъа хьае еза. Дукха ха йоаццаш Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен архива болхлочо Л. М. Саниннас культура Еррнгроссийски фонда Республикански отделенегара новкъостал дийхар. Цо тхона хьалхашка дера гIайгIане бакъдараш. Вай паччахьалкхен архиве хIанз яц культура нохчийн гIалгIайн деятелий фондаш. Йолаш яц М. Эсамбаева, И. Базоркина, Д. Яндиева, дукхача шерашка НГIАССР Лакхехьарча Совета председатель хиннача И. Алмазова, кхы дукхачар а фондаш.

ВIалла йоацаш санна кIезига я театральни деятелех, художникех, архитекторех, скульпторех дувца фондаш, йолаш яц кхьметтел афишни фонд а.

Уж ца хилара бехке ба культура деятелаш шоаш а. Масала, дика лораяьй ший архив къахьегама ветерана, архитектора А. Ваксмана. Цо кIеззига хьагучайоаккхар вайна из «Мост в прошлое» яхаш «Грозненский рабочий» газета тIа хиннача рубрикана кIал ара а йоахаш. Цу тIа цо дувцар городеи республикен вахарах, вай крае хиннача цIнхезача поэтех, декабристех. Паччахьалкхен архива болхлоша дукхаза а дийхар цунга ший архив лорае паччахьалкхенга хьая яхаш. Саг дийна волча хана цун лоIамагIа цун архивага хьажа йиш хул хIама тохкаш болча наьха. Шнй дола, нагахьа мара нийслуш доаца хIамаш шийга хилийта ловш хул саг. ХIаьта цIаьхха хьаотт меттаотталургдоацар. ДIаваьлар исследователь. Цун нах из дIаваларах хиннача гIайгIано льаьцачара меттабахкхалца сабар а даь, архива болхлой Ваксманарга бахар — фондаш хиланзар. Хьанна хов хIанз уж мичай, уж каракхьачо, гучаяххалца.

Нагахьа санна уж хьакхьачаяларе хIама тохкача наха мел накъаьнна хургьяр уж цар балха тIа, мел хьоаваь хургвар цар архивада, баркал оалаш.

Бакъда, болаш ба фондаш архиве дIачуялар фуд кхетадеш бола нах. Архив хьачуеннай Н. П. Гриценкой, В. Б. Корзуна, Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветерана, журналиста С. Т. Воронина, йовзаш йолча разведчицай К. Н. Абаловай, лора М. И. Перестенкой, культура Еррнгроссийски фонда Нохч-ГIалгIай отделене правлене председатела заместитела, Нохч-ГIалгIайчен халкъа поэтессай Р. С. Ахматовай фондаш. Из-м геттара кIезига мадий.

Тхо кхайк республика культура деятелашка: нахага кхачийта шоай ганзаш. Царех хургда вай республика краеведий учредительни конференцена доккха совгIат. Нахага дIакхаьчар цIаккха а довргдац, из дукхкача тIехьенашка дахаргда.

И. НИКОЛАЕНКО,
культура Еррнгроссийски фонда Нохч-ГIалгIай республикански отделене эксперт.

Культура бувзамаш

МоллагIъяр а санна йола йоккха йоаца, кIай тIийрагаш йоахка канцелярски сира папка я. Цу папка чу да культура Еррнгроссийски фонда Нохч-ГIалгIай республикански отделене маьхера документаш. Уж да культура Советски фонда областашта юкъерча Самаркандски отделенеца тхо дувза доттагIала документаш.

Цар тIа дувц Узбекистанерча тха коллегех льаьца. Цу чу я узбекий поэт Усман Насыр дагавеха деча концертех йола афишаш. Цу концерташка ийца ахча поэта памятник догIара дIадохийтаргда. Цар тIа дувц А. Расулова цIерагIча искусствай Самаркандски паччахьалкхен училища музыкальни гостиннешка вIашагIкхетарех, Нурабад яхача городерча ше хьахиннача художнинiа «Мир Любови Старцевой» яхача выставках. Цун девиз я «Сурт дулл аз, сурт ца диллача ца Iелуш, хIана аьлча из образ са вахара образ я. Са кхел я» яхаш.

Укхаза я краеведенех йола семинараш. Дика оттаьча докладел совгIа царна юкъе йолх городе-музее еш йола экскурсеш а, историко - архитектурни памятникашка хьожилга, антикварно-букинистически книжка аукцион, Самаркандски фольклора цIей.

Уж документаш тхона бокъонца дола новкъостал да, доттагIала тIехь тхо теркал делга да Царга гIолла дукхха хIама Iомаду оаха. Цар яраш санна йола проблемаш майий тха коллегай а. Культура фонда Самаркандски отделене президиума председателя заместителца Н. Г. Кушаевца яь тхона яйтача интервью тIа да е дешаш: «Тхо болх бе доладенна дукха ха яц. ХIаьта геттара дукха да тха де дезар. Масала, ха дезаш да тхацига профессиональнии самодеятельнии самобытнии художникаш, къаман шира традицеши говзалаши йнц ца йолийта халкъа мастераш мелб. Тхона ха деза меттаоттаде дезаши паччахьалкхено лораде дезаши дола ширача культуран юкъерча бIаьшерий зодчестван памятникаш мелд».

Оаха санна, цар а ю керда туристически маршруташ, масала, «Боккха даьре никъ — диалога никъ» яха Еррнгсоюзни программа кхоачашъяра «Ширача караванни новкъа» яхараш санна. Оаха а санна, цар а увттаю городеи областеи исполкомашта хьалхашка исторически нийса йола города улицай цIераш лоаттаярах йола предложенеш.

ХIанз вай дIадоладаьд керда 1990 шу. Баркал ала безам ба тхоашта новкъостал деча, бувзам лоаттабеча тхоай коллегашта Самаркандски паччахьалкхен университета профессора, филологически Iилмай доктора, культура Советски фонда областашта юкъерча Самаркандски отделене правлене председателя Велиходжаев Батыра, цун заместитела Н. Г. Кушаевна, укх льаттарча городашта юкъе эггара а къаьнагIчарех йолча городе бахача, царна новкъостал деча дукхача энтузиасташта а.

М. ИСЛАМОВА,
культура Еррнгроссийски фонда Нохч-ГIалгIай республикански отделене болхло.

Сийлахь-боккха даьре никъ

Советски Союз юкъе а йолаш итт мехка инициативагIа ЮНЕСКО Генеральни конференце XXIV сессе (Париже 1987 шера ноябре) тIанийцар 1988 шера дена 1993 шерга кхачалца йолча хана «Даьре никъ — диалога никъ» комплексни тахкара йоккхача масштаба дунен халкъашта юкъера проект кхоачашъярах йола резолюци.

«Даьре никъ» яхар я ширача заманахьец юкъерча бIаьшерашкен Малхбоалени Малхбузени цивилизаци вIашагIъяовзача караванни наькъий система.

Цу дунен халкъашта юкъерча проекта Советски Союз юкъе я Еврaзе, эггара хьалха Китайца, Японеца, Турцеца, хIаьта иштта Централни Европа мехкаща а дола вай гIулакхаш массе оагIорахьа шердара регионални проблемаш кхоачашъяра юкъе цIенхаштта хIанзле дакъа а лоацаш.

Вай мехка цу проекта бола лоархIам латт Европейски дакъа кхулбехьерен Кавказерен дена Средни Азега, Казахстанага, СибарегIа кхачалца йолча йоккхача территоре тIа СССР халкъий дукхкача бIаьшерашка хьадоагIача бувзамий традицеш дIахо тоаетаро лушш хиларах. Уж бувзамаш вай Даьхен халкъий исторически къаманн кхелашка боккха лоархIам болаш да.

Иштта лоархI культура Еррнгроссийски фонда ЮНЕСКО-ца цхьана оттаь из Программа.

СССР-ал совгIа «Боккха даьре никъ» яха Программа кхоачашъяра юкъе дакъа лоацаш хургья Греци, Египет, Индонези, Итали, КНР, МНР, Оман, Португали, Шри Ланка.

ЮНЕСКО проектагIа е лерхI йоккха шн экспедици — форда тIеи льттен гIолла. Уж еча хана е лерхI Iилма семинараш, общественностаца вIашагIкхетараш, выставкаш, къамий цIейш, арадоахаргда Iилман популярнии йоазош, теле а кино а фильмаш.

Лаьтта гIолла йола экспедици дукхагIча даькъе вай территоре тIа хургхиларца дувзаденна цу проекта тIа вай мехка лоархIам керттера ба. Цудухьа Боккха даьре никъ беча Iилманца, гIулакхаца, туристически шерагIа дакъа лацаро хьадийнъергья из ширача зама трасса, новкъостал дергда вай мехка кхулбехьера регионаш социально - экономически дегIайоалаяра.

Вай белгалдаькхар «Боккха даьре никъ» исторически хьахиннаб караванни наькъий система а йолаш аьнна. Цу наькъашта уллув хьахиннай бувзама зонаш, даьхад каналаш, яхкай городаш, юрташ, цар чу хьахиннай ремесленни центраш, художественни школаш, литературни традицеш, книгохранилищеш, монументальни памятникаш, цIаккха доврдоаца кхеран тIа дань йоазош.

«Са Даймехка мерза илли санна» еаш я цу Программа маршруташ, хургйола моттигаш.

Царех цхьа маршрут 4200 километр йIаьха хилар, из чакхъяьккхар 1989 шера май бетта: Одесса — Николаев — Керчь — Тамань — Анапа — Краснодар — Майкоп — Невинномысск — Грозный — Махачкала — Дербент — Тбилиси городашка гIолла чакхъяьлар из.

ШоллагIйола маршрут геттара йIаьхо я. — 7100 километр: Ашхабад — Серахс — Мерв — Чарджоу — Ургенч — Куня — Хива — Нукус — Туртукуль — Бухара — Самарканд — Пянджикент — Ура-Тюбе яхача а кхыча а городашка гIолла. Китайски Халкъа Республике кхаччалца я из маршрут.

Иштта выставкаш е а лерхI:

1991 шера — республикански яраш Ташкенте, Баку, Фрунзе, Алма-Ате, Ашхабаде, Душанбе;

1992 шера — «Боккха даьре никъ» яха еррнгсоюзни яр Москвен Ленинграден;

1992 шера — Москвен Стамбулен вIаши дIа-са лургья «Караван-Сарай» яха выставкаш;

1993 шера — «Боккха даьре никъ» яха деррнгдунен выставка Париже.

Боккхача даьре наькъо вай республике йоккха йоаца моттиг мара ца лоаце а, из лоархIаме я краеведашта меттел, Нохч-ГIалгIайчене гIолла чакхйоалача туристий еррнгача группашта шоай историческии литературнии ассоциацешца а иштта Грознийн Кизляри яха шнй чакхйоала пункташ ювзаш йолча Iалама зонашца а.

Персера Россе доагIа даьри Нохч-ГIалгIайчене (хьалха хиннача Терски областе) кхоачашхиннад бовзаш болча черсий новкъа гIолла. Из никъ боагIаш хиннаб Шолжен Тийркен шин аргIана юкъе гIолла, Iаьржа форд Каспийски фордах, Крым Дагестанах, Турци Персех ювзаш. Цигара Закавказье кхаьчай даьри дара говзал.

ХIанз оттаеш йолча туристически экскурсе дувцаргда из Боккха даьре никъ мишта чакхбоалаш хиннаб, вай республика территоре тIа даьре де мишта доладаьд. Из маршрут дIайолаергья укх шера май бетта. Цо культура фонда Нохч - ГIалгIай отделени, никъ барен экскурсейн Грозненски бюро кхы а чIоагIагIа ювзаргья безаме никъи походаши ерапца.

ХОАМ

КПСС Нохч-ГIалгIай обкомо хоам бу «Къамашта юкъера гIулакхаш дегIадоаладара, интернациональнии патриотическии кхетам балара актуальни проблемаш» яхача курсагIа йола республика партийни, советски, профсоюзни, боахама актива политически семинара аргIанара заняти 27 январе Iуйрийна 9 сахьат даьлча КПСС Нохч-ГIалгIай обкоме хургхиларах.

Заняти яра план:

1. **Лекци:** «СССР халкъий културе къаман долчуни интернациональни долчуни диалектика».

2. **Собеседовани:** ХIанзарча хьалашка къамашта юкъерча гIулакхашка демократизаци яра бола В. И. Ленина балхий лоархIам.

ХЬАМСАРА ХАРЖАРХОЙ!

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома идеологически отдело хоам бу 27 январе Iуйрийна 10 сахьат даьлча парте обкома политически просвещене ЦIагIа «Хоржамаш-90» яхача харжархой республикански общественно-политически клуба аргIанара заседани хургхиларах.

Заседане тема: ДИСКУССИ. Мишта хила веза халкъа депутат?

«Хоржамаш-90» яхача харжархой клуба совет.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

Кхалнаьха пальто

«Товары для женщин» яхача № 57 йолча тика чу яьхкай Пермски швейни объединене пальтош.

Цар керттера белгалонаш — элегантность, лакха дикал, вай ханарча модас дIа ма деххара яьккха хилари дикагIа товш бола бос хилари.

Ленински РТО.

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 ЯНВАРЬ,
ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Мультфильмаш.
9.00 — «Право на прошлое» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
10.15 — Документальни фильма премьера.
10.35 — МНФИ маIача наьха хор.
11.25 — Берий сахьат (английски метта урокаца).
12.25 — Коллаж.
12.30 — «Ха».
15.30 — «Лоиа» яха берашта дола фильм.
16.45 — Документаль и фильмаш.
17.15 — А. Мельников (фортепьяно).
17.45 — «...Яхайтта шу даланзен боккхагIен».
18.30 — «Ха».
19.00 — «Керттерчох дола къамаьл».
19.45 — Поэзе миноташ.
19.50 — «150 шу бIаьха бола никъ».
21.00 — «Ха».
21.30 — Актуальни интервью.
21.40 — «Музыка эфире»
23.45 — «Ха».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Киножурнал.
8.35, 9.35 — Литература. 8-гIа класс.
9.05 — Испански мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Природоведени. 2-гIа класс.
10.55 — Iилма-довзийтара фильм.
11.05 — Интеграци: инициатива, предприимчивость, пайда.
11.55 — Ритмически гимнастика.
12.35 — «Как закалялась сталь» яха художественни фильм. 3-гIа сери.
17.10 — «Чагу мишта яха деза хоржамаш». Телефон: 22-26-68.
17.40 — «Вайнаьх» Iаьдала хьаст» (гIалгIай меттала).
18.30 — «Ха».
19.05 — Информационно-публицистически программа.
19.45 — Iа — цIенхашттара тIаьхьожамхо.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун. бераш!
20.15 — «Теледебаташ».
21.00 — Фильм-концерт.
21.30 — Иллюзион. «Потерявший память из Коленьо» яха художественни фильм. (Итали. 1962 ш.).
23.10 — В. Высоцкий Нохч-ГIалгIайче.

26 ЯНВАРЬ
ПIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Мультфильмаш.
9.05 — «150 шу бIаьха бола никъ».
10.15 — «Шера ханаш». Январь.
11.15 — «...Яхайтта шу даланзен боккхагIен».
12.00 — Документальни фильма премьера.
12.30 — «Ха»
13.00 — Концерт.
15.15 — «С днем рождения, Австралия!» яха перадача.
16.15 — «Бераьта оахкаргех».
16.45 — «КIай сай» яха якутски фаьлг.
17.10 — Кинопрограмма.
18.10 — Л. Лавлинские поэзи.
18.25 — Коллаж.
18.30 — «Ха».
19.00 — Кхерам боаца лелам.
19.30 — Бокххийчарна дола мультфильм.
19.35 — «Руфь» яха художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.30 — Телеочери.
22.05 — «Взгляд» яха программа.
23.50 — «Ха».
00.10 — Фильм-концерт.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Киножурнал.
8.35, 9.35 — Музыка. 7-гIа класс.
9.05 — Английски мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.05 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.35, 11.35 — Байна гонахьара дуне. 1-ра клас
10.55 — Iилма-довзийтара фильм.
11.05 — ЦIагIара академи
11.55 — Иллюзион. «Потерявший память из Коленьо» яха художественни фильм.
13.35 — Документальни фильмаш
14.15 — «Как закалялась сталь» яха художественни фильм. 4-гIа сери.
16.20 — «Хоржамашта накъа-олхаш» (нохчий меттала).
16.50 — ГIалгIай метта урокаш
17.20 — «ХIара наькъата — таркам» (нохчий меттала).
17.50 — Информационно-публицистически программа.
18.30 — «Ха».
19.00 — «Квадратура круга» яха публицистически программа. 1-ра даькъа
20.00 — Бийса даькъала хийла шун. бераш!
20.15 — «Квадратура круга» яхача программа 2-гIа даькъа.
21.00 — Концерт.
21.30 — Массанена йола спорт.
21.45 — «Зима в раю» яхача художественни фильма премьера.
23.10 — «Мои современники» яха режиссера В. Виноградова фильм.

РАДИО

25 ЯНВАРЬ,
ЕРА

7.30 Сиxдалара баргал етташ.
7.45 Хоамаш.
7.50 — 8.00 — Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.50 Литературен искусствон (нохчий меттала).
11.15 «Советаши вахари» (нохчий меттала).
11.30 Боахам во лелаберий адресаш.
11.45 — 12.00 Пятилетка гвардейцаш (гIалгIай меттала).
15.15 — 15.30 Юртбоахама техника тоаеча. Репортаж (гIалгIай меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 Концерт
18.00 Керда хоамаш
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 Музыка.
18.40 «Эздел» (гIалгIай меттала).
18.55 — 19.00 Музыка.

26 ЯНВАРЬ.
ПIАЬРАСКА

7.30 «Юрта Iуйренаш».
7.45 Хоамаш
7.55 — 8.00 Музыка. Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Республикански газетий обзор.
8.30 Исторе тема нохчий литературе Йоазонхо З. Яндарбиев (нохчий меттала)
8.50 — 9.00 «ДоттагIал» (кумыкий меттала)
11.15 — 12.00 И. Мусхабов (нохчий меттала).
15.15 Евлоева Рая. (гIалгIай меттала).
15.40 — 16.00 Шерашн нахи (нохчий меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 Перестройка: гIулакхаши проблемаши (гIалгIай меттала).
17.31 «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 Концерт.
18.00 Керда хоамаш.
18.10 Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — 19.00 Халкъа ашараш (нохчий меттала).

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместитела — 22-85-07; бехктохама секретара — 22-84-68; отделий: партийни вахара — 22-53-12, промышленностен транспортен — 22-75-81, 22-65-01; юрта боахама — 22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро — 22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: партийной жизни — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; сельского хозяйства — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинарей ереи, шоаттей деношка

СФ03004. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 233.